

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Översättarprogrammet
Institutionen för språk och litteraturer, källspråk italienska

Hellre kort än bra?

Analys av serieöversättningens vanligaste problem utifrån en kommenterad översättning av *Dylan Dog: Il signore del silenzio*

Catharina Odencrants

Självständigt arbete, 15 högskolepoäng
Översättarutbildning 2, ÖU2200, Masterutbildning
VT 2011
Handledare: Ulla Åkerström
Examinator: Ingmar Söhrman

Sammandrag

I arbetet analyseras några av serieöversättningens allra vanligaste problem. Analysen utgår från en kommenterad översättning av nummer 39 av *Dylan Dog*, ett italienskt seriealbum i skräckgenren, som är mycket populärt i Italien. Analysens syfte är att undersöka orsakerna till de olika problemen, samt vilka översättningsstrategier som lämpar sig bäst för olika problemtyper.

I analysdelen diskuteras fyra av de vanligaste problemen vid serieöversättning: utrymmesproblem, bild och text som en kontext, onomatopoetiska uttryck samt talspråkliga aspekter.

I analysdelen lyfts typexempel på dessa problem fram och diskuteras ingående. Av resultatet framgår att den denotativa betydelsen nästan alltid prioriteras högst, även vid serieöversättning. Detta leder till att det oftast är de minst informationsbärande elementen som faller bort, när bortfall inte går att undvika. Eftersom texten i tecknade serier till största delen består av dialog, är det dock viktigt att behålla så många talspråkliga och onomatopoetiska element som möjligt. En god översättningsstrategi kan därför vara att så ofta som möjligt försöka ersätta dessa bortfall på andra ställen i texten, något jag har valt att göra flera gånger i översättningen av *Il signore del silenzio*. Den här typen av kompensationsstrategi går även att applicera på de talspråkliga elementen.

Vad gäller onomatopoesierna är det en god idé att ha en preliminär strategi för hur de ska översättas innan man börjar översätta. En god tumregel kan vara att så långt som möjligt översätta en viss typ av onomatopoesi i KT med samma typ i MT.

Nyckelord: Översättning, serieöversättning, tecknade serier, *Dylan Dog*, talspråk

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte.....	4
1.3. Metod och material.....	4
2. Utrymmesproblematik.....	6
3. Bild och text som en kontext.....	11
3.1 Funktioner och effekter av text och bild som en enhet.....	11
3.2 Visuella skämt och ordlekar.....	14
4. Översättning av onomatopoetiska uttryck utanför bubblorna....	16
5. Talspråkliga aspekter.....	23
5.1 Karakteriserande uttryck och sätt att tala.....	24
5.2 Översättning av kraftuttryck i serier.....	28
6. Sammanfattning.....	32
Material- och litteraturförteckning.....	34
Bilaga 1. Översättning av <i>Dylan Dog – Il signore del silenzio</i>	
Bilaga 2. Onomatopoesier	

1. Inledning

Översatta tecknade serier har funnits i Sverige sedan början av 1900-talet, men det är inte förrän på senare år man har börjat intressera sig för dem inom översättningsvetenskapen. Anledningen till detta kan vara att tecknade serier inte har tagits på lika stort allvar som skönlitteratur. Serietidningar har ofta ansetts vara något för barn eller tonåringar som sedan överges för mer seriös litteratur. Paralleller kan dras till barnlitteraturen, som även den har fått högre status på senare år.

1.1 Bakgrund

Tecknade serier och serieöversättning har länge varit ett relativt outforskat område, kanske eftersom det inte ansetts av tillräckligt stor vikt för att ge upphov till någon mer omfattande forskning. Under 2000-talet har dock fler och fler börjat intressera sig för serieöversättning. De flesta har koncentrerat sig på seriernas verbala aspekt, till exempel översättning av ordlekar och onomatopoesier, medan färre har intresserat sig för det seriespecifika språk som kommer av sambandet mellan text och bild. I många fall är dessa så tätt sammanknutna att stora svårigheter uppstår vid översättning. Text och bild bör alltså ses som en helhet i översättningssammanhang.

Den nära relationen mellan text och bild har gjort att serier ofta ses som multimediala texter, och därför även behandlas som en typ av *constrained translation*. Skillnaden mellan *constrained translation* och *non-constrained translation* är att i den första åtföljs den skrivna texten av andra system, till exempel bilder eller ljud. Detta påverkar naturligtvis de översättningsstrategier man använder sig av, och man har inte samma frihet som när man endast översätter verbal text. Det är alltså lättare att nå en hög dynamisk ekvivalens i en *non-constrained translation* (Mayoral et al. 1988:362). Tecknade serier, reklam och filmer är några exempel på den här typen av multimediala texter, eftersom de, utöver det verbala elementet, även bygger på ljud och bild. När det gäller serier är det dels de fysiska begränsningarna i form av

bubblornas format, dels den nära relationen mellan text och bild, som gör att serieöversättning anses vara en form av *constrained translation*.

Detta påminner även om den fjärde och sista av Katarina Reiss texttyper, den så kallade *audiomediala* texttypen. Alla texter där den skrivna texten åtföljs av andra sorters "text", till exempel musik eller bilder, ingår enligt Reiss i den audiomediala texttypen. Liksom för de övriga tre texttyperna, *informativa*, *expressiva* och *operativa* texter, bör man vid översättningen av audiomediala texter följa de översättningsstrategier som är särskilt lämpade för den här texttypen. Reiss understryker dock att den fjärde texttypen, i motsats till de andra tre, inte fungerar för sig själv, utan istället bör ses som en kompletterande struktur som ligger ovanför de andra texttyperna:

... all texts exhibiting these additional factors can be included, as regards their translation, within a single *audio-medial* text type. From the point of view of translation method, the special requirements of this type takes precedence over whatever basic text type a given text otherwise belong to... (Reiss 1989:111, kursiv stil i originalet)

Utrymmesproblematiken, något som serieöversättning har gemensamt med undertextning, utgör kanske den största begränsningen. I många fall är det helt enkelt inte fysiskt möjligt att föra över exakt vad som står i **källtextens** (KT) bubbla till **måltextern** (MT). I dessa fall måste man skriva om texten, och alltså fatta beslut om hur man på bästa sätt kan anpassa KT till MT:s förutsättningar.

Läsbarhet är en viktig faktor, både när det gäller undertextning och serieöversättning. Det kan vara frestande att placera textraderna så tätt ihop i bubblan som möjligt för att spara plats, och kanske på så sätt få med allt som sägs i KT. Detta är dock en riskabel strategi, eftersom det kan leda till att det blir svårare att läsa texten. I förlängningen kan det även medföra att läsaren blir frustrerad och kanske till och med slutar att läsa.

Ett annat utmärkande drag för tecknade serier är den höga frekvensen av onomatopoetiska, det vill säga ljudhärmande, ord. Onomatopoesier förekommer i alla språk, men trots att de ska beskriva samma låte ser de ofta olika ut på olika språk. Detta beror bland annat på språkens fonologi, och hur ljuden fungerar inom de olika språkssystemen. Ett japanskt hjärta låter till exempel *dokidoki*, medan ett svenskt låter *dunkdunk* eller *ticktick* (Wassdahl 2009 [www]).

På sextio- och sjuttitalen var den vanligaste strategin att försvenska så mycket som möjligt när man översatte serier. Man kunde till exempel

byta ut utländsk miljö mot svensk, och man redigerade väldigt mycket av texterna. Ljudeffekterna lämnades däremot vanligen som de var, eftersom de ofta var inkomponerade i den aktuella bilden, och en eventuell översättning skulle innebära att hela bilden fick ritas om (Wassdahl 2009 [www]).

I dag ser situationen helt annorlunda ut, och man strävar istället efter att vara så trogen KT som möjligt. Enligt Johan Andreasson, tidigare redaktör för tidningen *Larson*, samt redigerare av mangaöversättningar, kan detta bero på seriernas ökade status, men också på att det nu finns fler digitala hjälpmedel som kan göra det lättare för översättaren att anpassa MT efter det tillgängliga utrymmet. Som Andreasson påpekar tenderar en omsorgsfull översättning nästan alltid att bli längre än originalet (Wassdahl 2009 [www]).

Det är en vanlig föreställning att det bara är texten som översätts i serieöversättning, medan det i princip aldrig går att ändra på bilderna. Enligt Zanettin (2008:21) stämmer inte detta, utan det händer även att man bearbetar bilderna för att dessa ska stämma bättre överens med MT. Dessa ändringar kan till exempel handla om visuella metaforer som är omöjliga att föra över till MT, vilket resulterar i att bilden, eller en del av bilden, blir omöjlig att förstå. Andreasson påpekar att när det gäller mangaöversättning har man ytterligare en dimension att tampas med. Utöver ljudeffekter måste en mangaöversättare även få fram karaktärernas känslor, som ofta är inkorporerade i bilden på ett sätt som kan gå ovana läsare förbi, till exempel genom att karaktären rodnar eller svettas (Wassdahl 2009 [www]).

Modifieringar utanför bubblorna sker dock relativt sällan. En anledning till detta kan vara att grafiska ändringar nästan alltid innebär merkostnader. Ibland kan dock dessa merkostnader motiveras genom att KT måste anpassas till målspråkslandets konventioner för serier, vilka kan variera stort från land till land. Bara vad gäller format och färgskalor finner man stora skillnader, också inom Europa.

Om man tittar på hur det ser ut i Sverige och Italien finner vi att de vanligaste formaten för serier ser ganska olika ut. I Italien är Bonelli-formatet den vanligaste formen för kommersiella serier med regelbunden utgivning. Bonelli-serierna innehåller en avslutad historia i svart och vitt på runt 100 sidor och har fått sitt namn efter *Editore Sergio Bonelli*, ett förlag som gett ut serier under olika namn sedan 1940. Den italienska skräckserien *Dylan Dog*, som fungerar som primärmaterial för denna uppsats, är en av förlagets populäraste publikationer. I Sverige ser serierna annorlunda ut. Här är det vanligare med en tunnare tidning i

färg. En svensk serietidning innehåller ofta flera berättelser, varav en eller några kan vara en följetong.

En av dem som kanske har förstått seriernas fascination bättre än många andra är Umberto Eco, som i ett samtal med Tiziano Scavi om Dylan Dog påstod att ”jag kan läsa Bibeln, Homeros och Dylan Dog flera dagar i rad utan att bli uttråkad” (Ostini 1998).

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att, genom en kommenterad översättning av nummer 39 av *Dylan Dog*, undersöka några av serieöversättningens allra vanligaste problem. I analysdelen kommer jag att ta upp typexempel på dessa problem samt diskutera olika översättningsstrategier. Analysens syfte är alltså att undersöka vad olika sorters problem beror på, och med vilka översättningsstrategier de bäst kan lösas.

1.3 Metod och material

Uppsatsens primärmaterial är nummer 39 av Dylan Dog, *Il signore del silenzio*, på svenska *Tystnadens härskare*. Min egen översättning till svenska av detta nummer fungerar som utgångspunkt för en diskussion om typiskt seriespecifika översättningsproblem. *Il signore del silenzio* innehåller ett stort antal exempel på några av serieöversättningens vanligaste problem, och är därför särskilt lämpad att användas som primärmaterial.

I analysdelen koncentrerar jag mig på fyra av de vanligaste problemen vid serieöversättning: utrymmesproblem, bild och text som en kontext, onomatopoetiska uttryck samt talspråkliga aspekter.

I analysdelen diskuteras sedan de olika typerna av översättningsproblem utifrån specifika exempel ur både KT och MT. Jag undersöker då hur de olika problemen uppstår samt med vilka strategier översättaren bäst kan lösa dem. I analysen ges även utrymme för alternativa översättningars för- och nackdelar. Uppsatsen avslutas sedan med en sammanfattning av analysdelens resultat.

Vad gäller arbetet med översättningen, gjordes först en preliminär översättning i Word (se bilaga 1 för denna översättning). Sedan redigerades texten in i bubblorna med hjälp av Photoshop. Med ett

sådant tillvägagångssätt tydliggörs var i texten utrymmesproblemen ligger, och det blir även tydligt hur och var andra typer av problem kompliceras av bristen på utrymme i bubblorna.

Jag har så långt som möjligt följt KT:s form vad gäller typsnitt och textstorlek. På vissa ställen har jag dock valt en mindre typstorlek för att få plats i bilderna.

På grund av tekniska svårigheter har onomatopoesierna inte ändrats i den översättning som är införd i bilderna. En separat lista över de ljudhärmande uttryckens översättning finner man istället som bilaga i slutet av uppsatsen.

Som nämnts tidigare utgörs primärmaterialet av den italienska serien *Dylan Dog*, en mycket populär skräckserie, skapad av Tiziano Sclavi. Den utkom första gången 1986 och är översatt till flera olika språk, bland annat engelska, holländska, danska, svenska, spanska och turkiska. I Sverige gavs serien ut som en egen tidning, *Dylan*, under 1993, och sedan som en del av *Seriemagasinet* 1994–2001. Avsnitten som publicerades i *Seriemagasinet* anpassades till svenskt serietidningsformat, det vill säga cirka 50 sidor långa. Totalt publicerades de 35 första avsnitten av *Dylan Dog* innan tidningen lades ner 2001.

Huvudkaraktären är privatdetektiven Dylan Dog, som kallar sig för ”mardrömsdetektiv” och som specialiserar sig på övernaturliga fall. Till sin hjälp har han assistenten Groucho, dubbelgångare till Groucho Marx, som ofta driver både Dylan och översättaren till vansinne med sina skämt och ordvitsar. En annan viktig karaktär som ofta hjälper Dylan är kommissarie Bloch från Scotland Yard, Dylans tidigare chef som blivit något av en fadersgestalt för honom. Dylans klienter består till största delen av vackra kvinnor, med vilka han i de flesta fall även har en kärleksrelation med. Dylan är en hopplös romantiker och hans relationer slutar oftast tragiskt.

2. Utrymmesproblematik

Att översättare ibland måste ta bort eller omstrukturera information för att texten ska få plats, är en problematik som serieöversättare delar med undertextare av filmer och TV-program. Givetvis är det inte alltid lätt att bestämma vilka element som ska tas bort, men en rimlig gissning är att det ofta är de minst informationsbärande elementen som offras. Resultatet av en sådan strategi blir att KT och MT innehåller ungefär samma information men att MT består av färre satser än vad KT gör. Detta kan fungera väl för vissa typer av texter där informationen är det viktigaste, omedan det i andra fall fungerar mindre väl. För undertextning är detta dock en vanlig strategi. Av naturliga skäl består undertexten (MT) oftast av färre satser än den talade dialogen (KT).

Trots att serieöversättning och undertextning liknar varandra vad gäller många av de problem som uppstår, skiljer de sig ändå på en viktig punkt. När det gäller undertextning har ju KT, det vill säga den talade dialogen, inga utrymmesbegränsningar, medan det vid översättning av kommersiella tecknade serier finns tydliga begränsningar för både KT och MT. Likheter finner man om man tittar på vad det är som försvinner, även om det naturligtvis finns skillnader även här. Informationsbärande element och den semantiska betydelsen är det som oftast prioriteras i både undertextning och serieöversättning, men i serieöversättning verkar det troligt att översättaren är mer angelägen att behålla talspråkliga och onomatopoetiska element som diskurspartiklar, påhångsfrågor och hummanden. I undertextning faller det sig naturligt att ta bort de onomatopoetiska elementen, eftersom dessa ändå kan uppfattas och förstås av målspråkspubliken utan svårigheter. En hostning eller ett hummande är samma sak på de flesta språk.

Hur ser då strategierna ut för serieöversättning? Vad är det som faller bort när allt inte får plats? Finns det överhuvudtaget några återkommande strategier eller avgörs det alltid från fall till fall? Detta ska vi titta närmare på i exemplen nedan. Exempel (1) visar hur talspråkliga element som faller bort ofta kan ersättas av andra element med en liknande funktion:

(1a) Ah, ma io a 'sto punto chiamo Justine, neanche a parlarne! Lo so, và là, che siete venuti per lei, mica per questo povero vecchio! Ma non abita più qui ... (s. 22)

(1b) Åh, men nu ringer jag Justine. Ingen tvekan om den saken! Jag förstår nog att ni kom för henne, knappast för den här gamlingen! Men hon bor inte här längre...

Repliken ovan i exempel 1 yttras av Herr Singer, vars talspråkliga egenheter kommer att diskuteras utförligare längre fram i uppsatsen. Här är den denotativa betydelsen densamma i både KT och MT. Informationen kommer också i samma ordning. Det som har försvunnit i MT jämfört med KT är det talspråkliga uttrycket *và là* och adjektivattributet *povero*, som i det här fallet betyder 'stackars'.

Và là är ett informellt uttryck vars betydelse kan variera beroende på situationen. Det är svårt att fastställa den exakta betydelsen, men det kan ibland användas för att visa nonchalans, och i vissa fall fungerar det ungefär som svenskans "äsch" eller "lägg av". Eftersom uttrycket inte påverkar meningens denotativa betydelse, kan man i det här fallet välja att inte ta med det och på så sätt spara utrymme. En annan anledning till att ta bort den här talspråksmarkören är att inskjutna bisatser – hur korta de än är – lätt ger ett klumpigt intryck och leder till att läsaren tvingas stanna upp. Om det hade funnits tillräckligt med utrymme skulle man kunnat tänka sig att lägga till ett liknande uttryck i början eller i slutet av meningen på ett sätt som stämmer bättre överens med svenskans informationsstruktur.

Eftersom karaktären Singer utmärker sig genom sitt lite speciella sätt att tala, är det viktigt att så mycket som möjligt av det som präglar hans tal förs över till MT. Han använder till exempel många talspråkliga och informella uttryck, som 'sto istället för *questo*, 'den här', *và là* och *mica*, som här kan sägas betyda 'knappast'.

Att ge sig på att förkorta ett svenskt ord på ett sätt som liknar italienskans avhuggna 'sto, kan verka lockande i och med att det skulle spara in lite utrymme. Det skulle dock inte fungera särskilt väl på svenska, eftersom det inte är ett vanligt uttryckssätt i Sverige. Risken är att det skulle verka alltför dialektalt eller bara verka avvikande på ett konstigt sätt.

Den svenska översättningen lyckas ändå behålla tillräckligt många talspråkliga element för att texten ska kännas levande, dels genom den

inledande diskursmarkören *Ah*, som i MT blir ”*Åh*”, dels genom tillägget av adverbet ”nog”, som ger en talspråklig effekt när det används på det här viset. Trots att effekten av Singers karakteristiska tal inte är lika stark i MT som i KT i det här fallet finns ändå flera av de markerande elementen med. Det som faller bort i den här bubblan kan översättaren försöka ersätta i en annan bubbla för att på så sätt se till att Singers tal i texten som helhet bidrar till att karakterisera honom.

Det andra som försvinner i det här exemplet är adjektivet *povero*, ’stackars’, som fungerar som bestämning till *vecchio*, ’gamling’. Jag valde att ta bort det, eftersom svenskans ”gamling” redan kan sägas innehålla associationer och konnotationer liknande de som skulle ha förstärkts av bestämningen ”stackars”.

De följande exemplen, (2) och (3), visar hur språkens struktur kan påverka översättningen:

(2a) *Ehi... ma che gli prende? Sembra spaventato...* (s. 6)

(2b) Men vad är det med honom? Han verkar rädd...

(3a) *È un complimento?* (s. 42)

(3b) En komplimang?

I svenskan råder subjektstvång, vilket det inte gör i italienskan. Detta medför att MT automatiskt blir något längre, då översättaren måste lägga till ett subjekt. I vissa fall kan även minimala förlängningar av MT skapa problem, och därigenom leda till att utslutningar måste göras någonstans i översättningen. I exempel (2b) väljer jag därför att ta bort den inledande interjektionen *Ehi* som här skulle kunna motsvaras av bland annat ”oj”, ”öh”, ”ojdå”, ”du” eller ”hallå”. Dessa exempel tar inte upp så stor plats i sig, men eftersom de helst ska åtföljas av de tre pausmarkerande punkterna blir det ändå en hel del extra tecken. I det här exemplet skulle det inte fungera att ta bort subjektet i den andra meningen, som är den mest informationsbärande i sammanhanget.

Exempel (3b) fungerar däremot utan vare sig subjekt eller predikat. Detta bortfall bidrar även till dialogens talspråklighet, som skulle kunna bli ännu starkare om påhågsfrågan ”eller?” lades till. Påhågsfrågor används ofta i talspråk och skulle därför kunna fungera som kompensation för talspråkliga element som fallit bort på andra ställen i texten, till exempel i (2b). Man måste dock noggrant väga vinsten, det

vill säga den talspråkliga compensationen och det mer naturliga uttryckssättet, mot riskerna. Om det blir för trångt i bubblan, blir texten även svårare att läsa, vilket kan ha en negativ inverkan på läsarnas helhetsintryck. Man kan kanske tycka att det inte påverkar helhetsintrycket om det är lite trångt i enstaka bubblor, men om texttäthet, teckenstorlek och typsnitt varierar alltför mycket, utan att detta är förankrat i handlingen eller i bildspråket, kan den här inkonsekvensen ha en störande effekt på läsarna. I exempel (4) nedan har jag av denna anledning valt att inte ersätta KT:s utrop med en svensk motsvarighet i MT:

(4a) Ma senti, senti, senti! Dylanbello ha indagato sul mio passato!... Ha scoperto che io **uccido** per professione e ha fatto due più due quattro! Geniale! (s. 43) (fet stil i originalet)

(4b) Men ser man på, ser man på! SnyggDylan har kollat upp min bakgrund!... Han har upptäckt att mitt yrke är att **döda** och sedan lagt ihop två och två!

I (4b) faller den sista frasen bort på grund av utrymmesbrist, det vill säga italienskans *geniale*, som på svenska kan översättas med ”genialt”, ”smart” eller ”vilket geni”. Här finns det egentligen inte så många alternativ. Även om man tog bort ”sedan”, som inte spelar någon större roll för meningens denotativa betydelse, utan endast lagts till för textbindningens skull, skulle det inte göra någon skillnad. Det skulle ändå behövas en extra textrad i bubblan, vilket i det här fallet är helt omöjligt. Man skulle kanske kunna tänka sig att endast behålla ett av de inledande ”Men ser man på!”, men då upprepningen bidrar till känslan av obehag som karaktären Larry väcker, är det viktigt att behålla i alla fall en upprepning av uttrycket. Detta är särskilt viktigt eftersom han använder den här typen av upprepningar på flera ställen i texten, till exempel i exemplet nedan.

(5a) Oh, già, già, già, è vero... L’antipatico Larry Shelter non ha mai avuto amici... Come se essere antipatici fosse una colpa... (s. 43)

(5b) Åh, så rätt, så rätt, och sant... Den obehaglige Larry Shelter har aldrig haft några vänner... Som om det var ens eget fel att man är obehaglig...

I (5a) återkommer de upprepningar som utmärker Larry. Också här faller en av de inledande upprepningarna bort i MT, då det i det här fallet är viktigare att behålla ordet "sant" på grund av dess denotativa betydelse. Det skulle eventuellt gå att få plats med ännu en upprepning av "så rätt", men det skulle i så fall medföra flera, och felaktiga, avstavningar, vilket även skulle kunna påverka läsbarheten. Som Reiss understryker måste alltid den audiomediala aspekten prioriteras framför andra översättningsstrategier (Reiss 1977:111), vilket betyder att utrymmesproblemen väger tyngst i det här fallet. De negativa följderna av ytterligare en upprepning skulle alltså väga tyngre än de positiva, och det är då bättre att avstå från en upprepning.

3. Bild och text som en kontext

När de första skriftspråken kom till var de baserade på bilder; bild och text var alltså ett och samma element. Senare utvecklades skrivandet och den västerländska bildkonsten åt olika håll, och vid 1800-talets början hade de nått så långt ifrån varandra som det bara var möjligt. Medan bildkonsten strävade efter att bilden skulle vara så lik det avbildade som möjligt, i allt från ljus till färger, ägnade sig många författare åt att försöka uttrycka det man inte kan se med blotta ögat, till exempel sinnesintryck, känslor, andlighet och filosofiska frågor (McCloud 1993:145). Ett århundrade senare såg utvecklingen helt annorlunda ut. Rörelser som futurismen, dadaismen och surrealismen började experimentera med symboler, text och bilder, och text och bild började återigen närma sig varandra (McCloud 1993:145–148). Idag ser vi dagligen flera exempel på hur text och bild fungerar som en kontext. Reklamskyltar och morgontidningens seriestrippar är bara två exempel på detta.

3.1 Funktioner och effekter av text och bild som en enhet

Serier är multimediala texter där två olika koder, ord och bilder, strålar samman och bildar ett enda språk (Zanettin 1998 [www]). Översättaren måste alltså lyckas med att väva samman text och bild på samma sätt som i KT, eftersom det här samspelet har stor betydelse för litterära aspekter som stämningar och flyt liksom hur serien uppfattas av läsaren.

I *Dylan Dog* är bilderna av stor betydelse för den mörka stämning som råder i serien. I vissa fall bidrar små detaljer till att förstärka känslan av mörker och underliggande hot, som hela tiden är närvarande. Två exempel på detta finner vi i (6a) och (7a) nedan.

Längst ner på sidan 11 går Justine ut från restaurangen, och i nästa bild ser man henne försvinna in i dimman medan restaurangens grillade hare hotfullt sticker fram i förgrunden. Harens ondskefulla ögon och gap förstärker den olycksbådande känslan i Justines ord:

(6a) ... c'è da perdersi... (s. 11)

(6b) ... nästan så att man går vilse...

Utan haren skulle bilden inte vara lika hotfull, och läsaren skulle inte ha lika onda förningar om vad som kommer att ske. Det faktum att detta är sidans sista bild innan ett scenbyte tar vid på nästa sida gör även att rutan kan fungera som en sorts cliffhanger som håller spänningen uppe ända till nästa scen där Justine är med.

(7a) ...qualcosa di sinistro... (s. 39)

(7b) ... nåt ondskefullt...

Exempel (7a) har en liknande funktion. Här talar Dylan med Bloch i telefon. Samtidigt som Dylan säger att det ligger något ondskefullt bakom Singers död, visar bilden en närbild på den döde Singers öga där en bild av en vit hare framträder mot ögats mörka bakgrundsfärg. Liksom i (6a) förstärker detta känslan av fara och ett ondskefullt hot.

På sidorna 44–45 är hela bild- och textstrukturen uppbyggd på ett sätt som flätar samman två olika platser och situationer. Larry berättar om hur han har kommit tillbaka från Afrika för Justines skull. Några av bilderna visar Larry medan han berättar, medan andra visar den gamla damens händer som tänder ett ljus för Justine i sin lägenhet. Den gamla damens fotografi av Justine visas samtidigt som Larry säger "... och Justine...". I en senare bildruta visas fotot av Justine medan damen tänder ljuset framför det, samtidigt som fortsättningen på Larrys yttrande visas i en inskjuten textruta, "... var Justine". I det här fallet skapar den här sortens sammanflätning inte några större problem vid översättningen, eftersom texten fungerar med bilderna även på svenska. I andra fall kan det dock ställa till stora problem, särskilt när det rör sig om visuella metaforer eller idiom.

Visuella metaforer är mycket vanliga i serier, och de illustreras ofta med hjälp av enkla bilder som läsaren genast förstår och kopplar till metaforen. Det är till exempel vanligt att det snurrar stjärnor runt huvudet på en karaktär som slagit i huvudet och "ser stjärnor" eller att

man ser en liten sågbock ovanför någon som ”snarkar som ett sågverk”. Om samma metafor används i både källspråkslandet och i målspråkslandet, kan en direktöversättning fungera väl i de flesta fall. När det rör sig om metaforer från en annan kultur blir det dock svårare, eftersom översättaren måste hitta ett uttryck som stämmer överens med bilden. I många fall är detta helt omöjligt, och då man inte alltid har möjlighet att redigera, kan resultatet ibland bli att en del av bilden är omöjlig att förstå för måltexlåsarna.

I *Tystnadens herre* finns inga sådana visuella metaforer, men Zanettin visar ett tydligt exempel i en artikel om serier och multimedial översättning från 1998 (se bild 1 nedan). Det är en bildruta ur den amerikanska serien *Hate* av Peter Bagge, där Bagge låter en engelsk metafor illustrera hur arg karaktären Valeri blir när hennes pojkvän pratar med en annan tjej. I bildrutans hörn syns ett mutterliknande föremål som på engelska illustrerar idiomet *to throw a gasket*, på svenska ”bli alldeles rasande” (Norstedts ord [www]). Detta går knappast att översätta till svenska på ett sätt som rättfärdigar mutterns närvaro. Om man väljer att behålla bilden på muttern, måste den nog förklaras på något sätt, vilket av praktiska skäl inte är det lättaste. I ett sådant här fall måste man nog fråga sig om den bästa lösningen ändå inte är att manipulera bilden så att muttern försvinner.

Bild 1 ©Federico Zanettin & inTRAlinea 1998.

(8a)

Exempel (8a), bilden till höger ovan samt texten nedan, visar hur sambandet mellan bild och text kan ställa översättaren inför svåra val när kollokationen som används i KT inte känns helt naturlig i MT:

(8a) ...come il sudicio topo che sei! (s. 55)

(8b) ... som den smutsiga råtta du är!

Förolämpningen som används i (8a) är inte en vanlig förolämpning i Sverige, och den känns därför inte helt naturlig. Söker man i Mediearkivet eller i Språkbanken får man inte en enda träff på ”smutsiga råtta”, men en sökning på Google ger däremot 206 träffar. Träffarna på Google handlar dock till stor del om samma sak; ett mordhot mot konstnären Lars Vilks, där han kallats för just ”smutsiga råtta”. Om man tog bort de träffar som handlar om samma sak, skulle antalet bli mycket mindre. Om man istället gör en sökning på ”sudicio topo”, blir resultatet 309 träffar. Även om det inte är något enormt antal, tyder det ändå på att det italienska uttrycket förekommer något oftare än det motsvarande svenska. Det hade kanske gått att översätta med en vanligare svensk förolämpning trots att bilden visar en råtta, men den våldsamma effekten som orden och bilden ger tillsammans hade då inte blivit lika stark. Att man ser bilden av den genomborrade råttan samtidigt som man läser ordet ”råtta” förstärker känslan av Larrys våldsamhet och skoningslöshet. Om översättaren prioriterar den effekten är nog en direktöversättning det bästa alternativet, trots att det inte är en förolämpning som känns helt naturlig på svenska.

3.2 Visuella skämt och ordlekar

Skämt och ordlekar är ofta mycket svåra att översätta. Ordlekar är vanligtvis språkliga fenomen par excellence, där språkets struktur används för att skapa en semantisk kollision. Denna kollision uppstår ur de lingvistiska strukturernas form och betydelser. Vid serieöversättning blir det ofta extra svårt att föra över en ordlek i KT till MT, eftersom den verbala kommunikationen endast är ett av de kommunikativa elementen. Översättarens uppgift blir alltså att försöka upprätthålla koherensen mellan text och bild även i MT, vilket i många fall är en övermäktig uppgift (Zanettin 1998 [www]). I exempel (9) nedan ser vi hur det ibland går att förtydliga ordleken genom att använda sig av visuella element i form av typstorlek eller typsnitt:

(9a) Va beh, va beh, ma che è quel ”dovremo”? Tu non **c’entri**, Dylan...

E se provaste a stringerlo un po’? (s. 24) (fet stil i originalet)

(9b) Visst, visst, men vad menar du med ”måste vi”? Det är inte ditt **fall**, Dylan...

Mitt fall gick alldeles utmärkt. Tackar som frågar!

I (9a) finns ingen direkt visuell anknytning mellan ordleken och innehållet i bildrutan. Därför har serieskaparen valt att förtydliga ordleken genom att grafiskt markera det aktuella ordet. KT:s ordlek går inte att direktöversätta till svenska, då den bygger på att ordet *c'entrare* kan betyda både 'ha med saken att göra' och 'få plats'. Bloch menar alltså att Dylan inte har med saken att göra, medan Groucho använder uttrycket i dess andra mening och skjuter in ett ”Ni kan ju prova att trycka ihop honom lite”.

MT:s version innehåller inte heller ett direkt visuellt samband med bildinnehållet i den aktuella rutan. Här finns däremot en referens till vad läsaren har sett i tidigare rutor där Groucho hoppar ut genom fönstret – från en höjd på högst en meter över marken. Det skadar dock inte att behålla ordets grafiska markering, i form av större typstorlek och fetmarkering, även i (9b).

I exempel (10) nedan är det inte nödvändigt att förtydliga ordleken i texten genom att grafiskt markera den med förändrad typstorlek eller fetmarkering, som i exempel (9). Här fungerar den visuella ordleken relativt väl av sig själv, på grund av kontexten med bilden:

(10a) La vita è bellissima per non parlare del resto! (s. 94)

(10b) Livet är mycket vackert, för att inte tala om resten!

Bilden visar hur Groucho står och beundrar tjejens midja, som tursamt nog kan kallas ”livet” även på svenska. Trots att den här betydelsen av ”livet” kan kännas något ålderdomlig på svenska, förstår man vilket ”liv” som åsyftas på grund av hur texten relateras till bilden. Det skulle vara mycket svårt att göra om ordleken till något annat, då bilden faktiskt föreställer Groucho som tittar närgånget på midjan.

4. Översättning av onomatopoetiska uttryck utanför bubblorna

I tecknade serier finner man ofta två olika sorters ljudhärmande uttryck. Det gäller dels sådana uttryck som inte går att hitta i lexikon som ”psss, bzzz, brrr”, dels sådana som går att slå upp, till exempel ”smack, dunk, flämt, duns, plask och plums”. De senare orden tillhör ordklassen interjektioner. De är alltså oböjliga ord som kan fungera självständigt och som kan uttrycka känslor, uppmaningar eller beskriva skeenden (Wassdahl 2009 [www]).

Onomatopoetiska uttryck i serier behandlas ofta på olika sätt vid översättning. I de fall där uttrycket står utanför bubblan är det vanligt att man behåller originaltexten. Orsaken till detta kan bland annat vara de tekniska svårigheter som uppstår när man ska ändra på något utanför bubblorna. Dessa svårigheter medför även en ökad kostnad (Zanettin 2008:240).

Eva Martínez Fuentes (2003) har funnit ännu en tänkbar orsak till varför uttrycken behandlas på olika sätt genom en korpusundersökning av amerikanska Kalle och Hobbe-strippar samt deras översättningar till spanska. Hon kom fram till att för mer än tre fjärdedelar av de onomatopoetiska uttrycken i färg valde översättaren att behålla de engelska uttrycken. Siffrorna för de svartvita uttrycken visade att endast 50 procent behandlades på samma sätt. Det var alltså mycket vanligare att de svartvita uttrycken översattes, än de i färg. Även här kan man anta att tekniska och ekonomiska svårigheter, bland annat i form av ökade utgifter på grund av ökad arbetstid, är tänkbara anledningar.

Undersökningar av serieöversättningar till spanska från 1950-talet till 1980-talet (Santoyo 1985, Mayoral 1984, 1992, Valero Garcés 1995a, 1995b, 2008) visar att översättningsstrategin kan variera beroende på vilken typ av ljud det rör sig om.

English onomatopoeia are usually replaced by Spanish equivalents in the case of sounds produced by animals, unarticulated sounds produced by humans, and sounds used to show feelings or attitude, whereas they are

usually retained when representing 'mechanical' sounds. (Valero Garcés 2008)

Detta stämmer till stor del överens med min egen översättning av Dylan Dog, vilket vi ska se några exempel på längre fram.

Det är inte bara tekniska anledningar som är orsaken till utebliven översättning av vissa ljudhärmande uttryck. Ibland kan tidspress vara en nog så viktig orsak till att vissa uttryck inte översätts. Stil och typsning är andra faktorer som kan spela in och bidra till översättningsproblem. I vissa fall är bokstäverna ritade i en viss stil som är tänkt att förstärka känslan av ljudet eller ljudets essens (McCloud 1993:134).

Som tidigare nämnts ändras ofta ljud som uttrycker känslor och attityder. I vissa fall där ljudet är detsamma måste översättaren ändå anpassa stavningen efter målspråket. Ett exempel på detta är till exempel italienskans *eheh*, som blir "hehe" på svenska.

På sidan 6 har vi två exempel på ljud utanför pratbubblorna som behöver översättas. De två exemplen passar in på Mayorals och Valero Garcés teorier om vilka ljud som vanligtvis skiljer sig i KT och MT. Båda exemplen kommer från en hund:

(11a) Wow! Wow! Wow! (s. 6)

(11b) Vov! Vov! Vov!

(12a) Kái Kài (s. 6)

(12b) Ynk Ynk

Att både (11a) och (12a) ska ändras råder det ingen tvekan om. Djurläten är typiska exempel på hur samma läte uttrycks på olika sätt i olika språk. Vanligtvis säger italienska hundar *bau bau* eller möjligtvis *wof wof*. Att de i det här fallet istället säger *wow wow* underlättar översättningen till svenskans "vov vov", eftersom det är relativt enkelt att göra om "W" till "V".

Inte heller KT:s *Kái Kài* i (12a) medför några större tekniska problem vid översättningen. Det är lätt att ta bort de stora svarta bokstäverna och skriva dit "Ynk Ynk" istället. Andreasson hävdar att man alltid bör försöka använda samma typ av ljudhärmande ord som används i KT. Om KT:s författare använder ett ord som står med i ordlistan bör översättaren helst använda ett sådant, och om den använder sig av

påhittade onomatopoesier bör översättaren hitta en motsvarande sådan även i MT (Wassdahl 2009 [www]). Eftersom varken *kái* eller *kai* är ord som står med i ordlistan, borde man enligt Andreasson här välja ett onomatopoetiskt ord som inte står med i exempelvis SAOL (1998). Det finns faktiskt två onomatopoetiska uttryck som passar väl in i situationen, ”Gny” och ”Ynk”, men båda dessa uttryck står att finna i SAOL. Trots detta är nog ett av dessa ord det bästa alternativet här. Om det finns bra onomatopoesier som läsarna känner igen, verkar det vara en tveksam lösning att hitta på ett nytt bara för att man ska. Andreassons råd kan vara en bra tumregel, men som så ofta måste varje fall ändå avgöras var för sig.

Varianten ”Ynk Gny” skulle kunna fungera, men då KT endast varierar accenterna är det nog lite onödigt att gå ifrån KT genom att använda två olika ord i MT.

I exempel (13) och (14) nedan ser vi ytterligare två situationer där onomatopoesierna bör översättas.

(13a) TÁC (s. 34)

(13b) Klick!

Ljudet i (13a) står med som en interjektion i *Garzanti Linguistica* med betydelsen ’onomatopoesi som återskapar ett torrt ljud, till exempel en fjäder som klickar’ (Garzanti Linguistica [www], min översättning). Det stämmer ganska bra överens med betydelsen av svenskans *klick*, ’klickande ljud’ enligt SAOL (1998), och det går att använda på samma sätt.

(14a) Frrrrrrr... (s. 44)

(14b) Frssshh...

Däremot står inte (14a) med i någon ordlista, så vid en eventuell översättning bör ljudet därför bytas ut mot ett påhittat ljudhärmande uttryck. *Frrrrrrr* känns inte som en helt lyckad översättningsmotsvarighet på svenska, men eftersom det inte finns någon etablerad svensk onomatopoesi för en tändsticka som stryks mot plånet måste översättaren själv komma med förslag. Ett sådant tillvägagångssätt är ibland nödvändigt, men blir ofrånkomligen väldigt subjektivt, eftersom ljudet kan uppfattas på olika sätt av olika personer. Jag har valt att

använda *Frsss* i (14b) och att låta svenska påhittade onomatopoesier sluta med "sssh" är nog inte helt fel, då olika varianter av sj-ljudet är mycket vanliga i svenskan.

I KT finns flera exempel på engelska ord som blivit en del av ett internationellt seriespråk. Serieöversättare kan ibland välja att byta ut engelska onomatopoesier mot andra engelska ljudhärmande ord på ett sätt som tydliggörs av Valero Garcés (2008) nedan:

Sometimes 'creative' English onomatopoeia such as 'baw blubber' (figure 11.4a) are translated by means of other, more recognizable onomatopoeia in English, which have become part of the Spanish language of comic books ('sob! Sniff' in figure 11.4b)

Fig. 11.4a © Robert Crumb
Bild 2

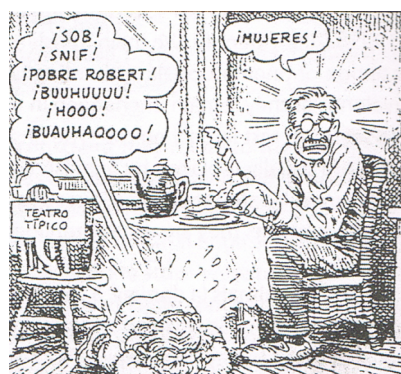

Fig.11.4b © Robert Crumb
Bild 3

Flera av KT:s onomatopoesier kommer ursprungligen från engelskan, men har alltså blivit så pass etablerade även i det italienska seriespråket att serieskaparen här använder sig av orden utan problem. Några exempel på onomatopoesier av det här slaget är: *Click* på sidan 37, *Slam!* på sidan 51 och 53, *Crash* på sidan 86 samt *Crunch* på sidan 87. Några av de här uttrycken får en försvenskad stavning i MT. *Click* blir till exempel "klick", och *crash* blir "krasch". *Slam* och *crunch* ser däremot likadana ut i både KT och MT.

Däremot är det mer tveksamt att behålla *Sbam* på sidan 68, *Crak* på sidan 80 och *Tump* på sidan 90 utan översättning. De har antagligen också hämtats från det engelska seriespråket, men då de inte är ord med en vedertagen denotativ betydelse är det inte lika självklart att låta dem stå kvar som de är i MT. Precis som *click* och *crash* borde *crak* få en försvenskad stavning, eftersom *c* + konsonant i inledningen av ett ord inte är vanligt på svenska.

Det bästa alternativet skulle nog vara att försvenska stavningen på alla uttryck med en stavning som liknar *click* och *crash*. Frågan är dock om det skulle gå att motivera rent ekonomiskt, med tanke på ökade kostnader och arbetstid. Detta är antagligen inte en fråga som avgörs av översättaren, utan det är troligtvis utgivaren som tar beslut om hur mycket extrakostnader han eller hon är beredd att acceptera. Beslutet beror naturligtvis också på hur kostnadsberäkningen går till. Om det är så att varje liten ändring kostar extra, är det antagligen den här sortens ändringar som får stryka på foten först, eftersom de trots allt är så pass tydliga och lätta att förstå. Om man istället betalar en klumpsumma för att ändringar utanför bubblorna överhuvudtaget ska ske, finns det däremot ingen anledning till varför man inte skulle bry sig om att ändra *crak* till ”krack” eller kanske ännu hellre till ”knak”, som ju passar bättre in i situationen.

Tump ger exempel på samma problem som *crak*, det vill säga att de ursprungligen inte är ord med vedertagen denotativ betydelse. De kommer båda från engelska ord, *crack*, ’knaka, knäckas’ och *thump*, ’dunka, bulta, dunska’. Istället för att inkorporeras i det italienska serie-språket som de är, har de fått en annan stavning som fungerar bättre på italienska. Detta gör dock att de ser mer främmande ut i en svensk översättning. *Tump* skulle kanske fungera bättre än *crak*, eftersom dess stavning och ljudhärmande effekt fungerar även på svenska. *Tump* används dock i tre olika situationer i texten. De olika situationerna, se bilderna nedan, medför olika sorters svårigheter vid översättning, och därför kan det vara intressant att titta närmare på dem en och en:

(15a)

(16a)

(17a)

I exempel (15a) utgörs en stor del av problemet av det faktum att en del av texten är dold bakom bildörren och de fartränder som visar hur Larrys hand rör sig. I ett svenskt seriealbum skulle kanske uttryck som ”bonk” eller ”tonk” förekommit i den här situationen, men eftersom *tump* inte känns helt främmande i svenska serier är detta nog ändå ett

exempel på när de tekniska svårigheterna väger tyngst. I det här fallet får *Tump* därför stå kvar som det är.

I exempel (16a) borde det inte uppkomma några större tekniska problem med översättningen. Texten är vit mot en svart bakgrund. Den är även jämn och konsekvent, vilket gör det relativt enkelt att fylla i de vita bokstäverna med svart och sedan skriva dit det nya ordet i vitt. Tänkbara översättningar skulle kunna vara ”tjoff”, ”sbaff” eller kanske ”smock” eller ”pow”, men i det här fallet är det trots allt svårt att finna ett alternativ med en bättre ljudhärmande effekt. För enkelhetens skull är det bästa alternativet kanske att behålla *tump* även här, då ordet faktiskt fungerar även på svenska.

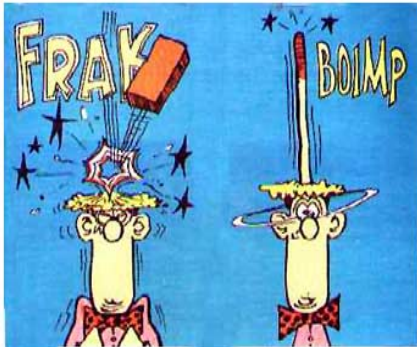
Även (16a) är ett exempel på hur ”...a single panel can represent a **span** of time through sound” (McCloud 1993:110, fet stil i originalet). Eftersom sparken måste komma före ljudet, *tump*, förstår läsaren att bildrutan inte representerar ett fruset ögonblick utan att den i stället representerar en tidsrymd på flera sekunder. Detta är naturligtvis inget som läsaren tänker på utan något som uppfattas på ett undermedvetet plan. För att ytterligare illustrera hur text och bild fungerar som en kontext, kan man föreställa sig en bildruta där någon ska ta kort. Först säger fotografen *Smile*, sedan kommer ljudet från kameran, *PAF!*. Trots, eller kanske snarare på grund av, att *Smile* och *PAF!* står i samma bildruta, förstår läsaren att det passerat minst några sekunder mellan de båda ljuden (McCloud 1993:95–97).

Louise Wassdahl (2009 [www]), språkkonsult och översättare av serien *Dilbert* sedan 2002, uppmärksammar en annan viktig aspekt vid översättning av onomatopoesier; de ska helst både låta och se ut som på svenska:

Min strävan är att det både ska låta och stavas ”som på svenska” [...] Blip blir förstås ’blipp’, blub blir ’blubb’, clap blir ’klapp’ och click blir ’klick’. Men hur gör jag med pow? Ska det vara ’poff’, ’sock’, ’trock’ eller kanske ’tonk’?

Detta kan vara värt att hålla i åtanke även för det sista exemplet ovan, dvs. (17a). Här faller boken ner på golvet med vad som knappast kan beskrivas bättre på svenska än en ”duns”, vars denotativa betydelse är onomatopoetisk och står att finna i ordböcker. Här väljer jag alltså att gå ifrån Wassdahls råd om att alltid följa KT:s typ av ljudhärkning. I det här fallet kan beslutet motiveras med att KT:s *tump* antagligen kommer från engelskans *thump*, som faktiskt kan betyda ’duns’.

Även om man i många fall alltså strävar efter att återge KT:s onomatopoesier med svenska ljud, är det enligt Andreasson ingen självklarhet att ljud ska översättas i serier. För vissa typer av serier är det tvärtom absolut tabu att översätta ljuden då de anses vara en del av bilden, och i förlängningen en del av serieskaparens intention. Detta gäller till exempel klassiska amerikanska superhjäلتeserier, samt Don Martins serier i *Mad* (Ibid [www]):

Artwork © 2000 Don Martin

Bild 4

Artwork © DC Comics

Bild 5

Artwork © DC Comics

Bild 6

Ljuden från amerikanska superhjäلتeserier är i flera fall typiska exempel på hur påhittade onomatopoesier gått från att enbart vara ord till att bli symboler som alla känner igen: "If enough artists begin **using** the symbol, it will enter the language for **good**.. .. as many have through the years" (McCloud 1993:129, fet stil i originalet).

5. Talspråkliga aspekter

Den största delen av texten i de flesta tecknade serier utgörs av talad dialog. Så är även fallet för *Dylan Dog*. Enligt Nationalencyklopedin har talspråket en grundläggande temporal dimension, och det ackompanjeras ofta av mimik, gester och kroppshållning, som mottagaren läser av och tolkar i samtalssituationen (NE [www]). Det som skiljer skrivet talspråk i serier från andra typer av skrivet talspråk är att mimik, gester och kroppshållning faktiskt återges till en viss del, på grund av bilderna och den nära relationen mellan text och bild.

Lagerholm (1999:30) hävdar att det inte finns något språkligt, situationellt eller funktionellt karaktärsdrag som gäller för alla tal- respektive skriftgenrer. Trots att det finns genrer inom respektive kanal som är mycket olika varandra, är det relevant att tala om typiskt talspråk och typiskt skriftspråk. De två poler som ligger längst bort från varandra brukar få representera denna ”typiskhet”. Dessa poler brukar handla om spontan, vardaglig konversation samt t.ex. vetenskapliga eller juridiska texter.

När det gäller de typiska situationella skillnaderna brukar tal karakteriseras som interaktivt och kontextberoende och skriften som monologisk och kontextberoende. De språkliga dragen i prototypiskt tal brukar anges som fragmentisering, konkretion, låg grad av komplexitet, och beroende av exoterisk referens. Skriften har igen de motsatta dragen. (Lagerholm 1999:30)

Detta stämmer väl överens med den talade dialogen i det aktuella numret av *Dylan Dog*. Språket är uppbrutet av pauser, interjektioner, harklingar och andra talspråkliga uttryck.

Till talspråket hör också kraftuttryck och svordomar av olika slag, och sådana förekommer även i *Tystnadens herre*. Eftersom svordomar vanligen ger ett grövre intryck i skrift än i tal, används ofta en rad sym-

boler för att uttrycka svordomar i serier. Ett exempel på hur det kan se ut i serietidningar är att #’!*?!#* ! anger att en karaktär till exempel slår sig på tummen med en hammare.

Så är dock inte fallet i *Dylan Dog*. Här används istället medelgrova svordomar, vilket ibland skapar problem i översättningen, då det ofta är svårt att avgöra stilnivån hos KT:s kraftuttryck.

Talspråket består även av kortare meningar än vad skriftspråket gör (Lagerholm 1999:52), något som till största delen stämmer även för *Tystnadens herre*. När det inte stämmer, utan man istället stöter på långa, krångliga meningar, är det troligt att det är en av de två karaktärerna H.G. Wells eller Groucho som talar.

Flera av karaktärerna i *Tystnadens herre* utmärker sig genom sitt karakteristiska sätt att tala. Den lärde H.G. Wells använder sig av långa, invecklade meningar med många bisatser. Även Groucho vecklar ofta in sig i långa resonemang, om än inte lika eleganta som Wells, och en majoritet av karaktärerna har sina egna speciella uttryck som de är ensamma om att använda. Ofta rör det sig om påhittade uttryck eller uttryck som används på ett avvikande eller felaktigt sätt.

5.1 Karakteriserande uttryck och sätt att tala

Karaktärer i seriealbum fungerar många gånger som en sorts karikatyrer, något som ofta förstärks genom ett utpräglat sätt att tala. Ett typiskt exempel på detta är *Tintin*, där huvudkaraktären Tintin är så gott som ensam om att inte utmärka sig på det språkliga planet, vilket de flesta andra huvudkaraktärerna gör genom diverse talfel eller personliga uttryckssätt. De två detektiverna Dupont och Dupond blandar ihop uttryck, vilket resulterar i en ständig ström av spoonerismer, det vill säga att man kastar om inledningen i två olika ord, operadivian Bianca Castafiore använder italienska uttryck och uttalar namn på fel sätt och kapten Haddock är berömd för sina innovativa förolämpningar och seglarinspirerade kraftuttryck (Delesse 2008).

I *Dylan Dog* handlar det främst om att karaktärerna har anammat olika uttryck som de sedan använder sig av i tid och otid, ofta med en viss komisk effekt, vilket vi ser prov på nedan:

(18a) Giuda ballerino! (s. 18, 66, 68)

(18b) Milda mockasiner!

Giuda ballerino är ett uttryck som Dylan använder flera gånger i varje nummer. Det är ett påhittat uttryck med en lite lustig klang på italienska. Eftersom det har blivit något av Dylans signum, och ett uttryck som man genast förknippar med Dylan Dog, är det mycket viktigt att översätta med ett ekvivalent uttryck på svenska. För att kunna göra det krävs en grundlig komponentanalys av uttrycket.

Vad är då den rent denotativa betydelsen av uttrycket? *Giuda* betyder 'Judas' och *ballerino* 'dansör'. I Italien används *Giuda* ibland i kraftuttryck som *porcogiuda*. Därför ger stommen i uttrycket associationer till italienska kraftuttryck. Att avgöra vilka konnotationer de båda orden ger är dock inte lätt, men man kan anta att konnotationerna till "Judas" skiljer sig mellan det katolska Italien och det mera sekulariserade Sverige. *Ballerino* är lite dubbeltydigt i sammanhanget. Dels syftar det till att Judas hängde sig, och alltså dansade i luften, dels är själva ordet väldigt lätt och luftigt, nästan lite ytligt. Genom att koppla samman *Giuda* med *ballerino* skapas framförallt en oväntad och komisk effekt, som även förstärks av det faktum att uttrycket påminner om hur många av de starkaste italienska kraftuttrycken, så kallade *bestemmie*, är uppbyggda. I översättningen bör nog den komiska effekten prioriteras högre än kopplingen till att Judas hängde sig. Även om man lyckas hitta ett uttryck där man får med både den lustiga effekten och kopplingen till hängningen, är det nog en minoritet av läsarna som överhuvudtaget uppfattar den referensen, såväl i Italien som i Sverige.

Rytmen spelar också stor roll för hur KT:s uttryck uppfattas. Översättaren måste alltså även reflektera över antalet stavelser och hur ordens betonade och obetonade stavelser är fördelade, för att sedan försöka hitta ett motsvarande ord på svenska. Det kan även vara bra om MT:s uttryck påminner om ett svenskt kraftuttryck, och det får heller inte vara alltför roligt, eftersom det används i mycket hemska situationer.

Ett alternativ som får fram både den komiska aspekten och referensen till Judas är "Judas sprattelgubbe". Nackdelarna med "Judas sprattelgubbe" är att det inte påminner om något svenskt kraftuttryck samt att det är lite för långt, vilket kan leda till utrymmesproblem vid översättningen. Andra möjliga uttryck med "Judas" skulle till exempel kunna vara "Judas ryckningar" eller "Judas sparkningar", men risken med de här uttrycken är att kopplingen till Judas prioriteras alltför högt. Det blir övertydligt på ett sätt som ändå inte garanterar att referensen går fram.

Den komiska effekten blir heller inte lika stor med dessa uttryck, som för ”Judas sprattelgubbe”.

En annan möjlig strategi är att utgå från ett svenskt kraftuttryck och genom att spela på ordens kontraster försöka skapa en lustig effekt som liknar den i KT. Utifrån den här strategin fungerar ”Milda mockasiner!” väl. Uttrycket påminner om svenska kraftuttryck som ”milde himmel” och ”milda matilda”. ”Milda” och ”mockasiner” brukar dock inte kopplas samman på det här viset (uttrycket ger noll träffar både på Google och i Mediearkivet), vilket innebär ett komiskt resultat.

”Milda mockasiner” motsvarar även *Giuda ballerino* rent rytmiskt. Antalet stavelser är detsamma, och betonade och obetonade stavelser är fördelade på samma sätt i båda uttrycken. Detta bidrar även till att uttrycket känns mer naturligt. Medan det i ”Judas sprattelgubbe” är den avvikande effekten som får störst genomslag, väger den komiska effekten över i ”milda mockasiner”. Såväl rytmen som uttryckets bakgrund bidrar till att det känns mer naturligt på svenska än vad ”Judas sprattelgubbe” gör. I slutändan måste nog ändå ”naturligheten” prioriteras högre än KT-uttryckets denotativa betydelse och konnotationer, och i det här sammanhanget är nog ”milda mockasiner” ett av de bättre alternativen.

Den här ”naturligheten” är avgörande även i exempel (19) nedan:

(19a) Ciaociao, Dylanbello! (s. 21)

(19b) Hej på dig, SnyggDylan!

Karaktären Larry kallar genomgående Dylan för *Dylanbello*, på ett mycket enerverande sätt. Detta skulle kunna översättas på flera olika sätt, till exempel ”Dylan Snygging”, ”Dylansnygging” eller ”Snyggo-Dylan”. ”SnyggDylan” känns ändå som det bästa alternativet på av flera anledningar. Att skapa en sammansättning känns naturligt, dels på grund av att KT:s uttryck är en sammansättning, dels på grund av att sammansättningar är ett av de vanligaste sätten att bilda nya ord på svenska. Eftersom adjektivbestämningar vanligen är framförställda i svenskan, faller det sig naturligt att placera adjektivdelen främst i uttrycket. Att ”SnyggDylan” är det kortaste av alla översättningsalternativen är naturligtvis också en stor fördel.

Även exempel (20) handlar om ett återkommande uttryck som används ofta av en specifik person:

(20a) Dylan! Ma pensa! (s. 21)

(20b) Dylan! Ser man på!

Singers tal karakteriseras av att några återkommande uttryck, varav *Ma pensa!* är det vanligaste. I de flesta fall går detta att översätta med svenskans ”ser man på”, medan det på andra ställen passar bättre med ”där ser man”. Det är naturligtvis bra att så långt som möjligt försöka använda sig av samma uttryck, det vill säga ”ser man på”, för att fullt ut framhäva effekten av den lite gaggige gubbens tal. Trots detta påverkas inte texten alltför mycket av att översättaren på några få ställen byter ut ”ser man på” mot ”där ser man”, eftersom de båda uttrycken är så pass lika varandra, både vad gäller denotativ betydelse och eventuella konnotationer. En annan strategi är att kompensera eventuella bortfall av ”ser man på” genom att inflika det på andra ställen i Singers tal. I slutändan är det viktiga att läsarna får en helhetsbild av Singers avvikande upprepningar.

Även (21a) är ett exempel på ett uttryck som används med en mycket hög frekvens av en enda karaktär, det vill säga den lärde H. G. Wells:

(21a) ... piuttosto, anzichenò! (s. 46)

(21b) ... tämligen, rent av!

Piuttosto kan ha flera olika betydelser varav några är ’snarare, hellre, ganska, tämligen, istället’ (Norstedts Italienska Ordbok). *Anzichenò* fungerar däremot som ett förstärkningsord genom att utesluta möjligheten till något annat än det man nyss sagt.

Det fungerar förvånansvärt bra att konsekvent översätta de båda uttrycken med ”tämligen” och ”rent av” genom hela texten. Givetvis behöver man i de flesta fall ändra på informationsstrukturen, men det är få gånger det aktuella uttrycket inte går att få in i meningen överhuvudtaget. Det finns dock fall där det svenska uttrycket inte anpassar sig lika bra till kontexten som det italienska uttrycket gör. Ett exempel på detta finner vi i (22).

(22a) Ho ricordato piuttosto in ritardo un particolare su Uskebasi...
(s. 75)

(22b) Jag kom med viss försening ihåg en detalj om Uskebasi...

Då det rör sig om karakteriserande uttryck är det givetvis viktigt att vara konsekvent i översättningen. I (22b) går det dock inte att få in vare sig ”tämligen” eller ”rent av” med mindre än att meningen skrivs om eller görs längre. Man skulle kunna tänka sig att ändra till ”en tämligen viktig detalj”, men då detta gör att meningen blir längre är det bästa alternativet att utelämna både ”tämligen” och ”rent av” i det här exemplet, för att sedan ersätta dem vid ett annat tillfälle, till exempel i (23b).

(23a) ... altrimenti rischia di trovare una morte atroce! (s. 75)

(23b) ... annars riskerar han att gå en tämligen ohygglig död till mötes!

Trots att varken *piuttosto* eller *anzichè* finns med i (23a), väljer jag att lägga till ett ”tämligen” i (23b). Detta gör jag för att ersätta de karakteriserande uttryck som fallit bort vid andra tillfällen, där det av olika anledningar inte går att använda MT:s motsvarande uttryck.

I de flesta fall, både där KT använder de karaktäriserande uttrycken och när man använder MT:s uttryck som kompensation för bortfall, kan översättaren använda sig av antingen det ena eller det andra svenska uttrycket. Det spelar egentligen inte så stor roll vilket av uttrycken man använder vid vilket tillfälle, eftersom det viktiga är understryka karaktären H.G. Wells flitiga användning av de båda uttrycken genom hela texten. Det spelar alltså inte så stor roll om man översätter *piuttosto* med ”tämligen” eller ”rent av”, så länge som båda uttrycken förekommer lika ofta i MT, som *piuttosto* och *anzichè* i KT.

5.2 Översättning av kraftuttryck i serier

Svordomar är vanligtvis väldigt svåra att översätta från ett språk till ett annat. Ofta har källspråket och målspråket hämtat sina svordomar från olika områden, vilket gör att det för det mesta inte är möjligt med en direktöversättning. Det kan också vara svårt att hitta lämpliga svordomar i målspråket, med liknande konnotationer och samma stilnivå. Detta beror till stor del på svårigheterna med att avgöra exakt hur grov en svordom är på ett annat språk. Enligt Ljung (1983:277–278) kräver översättning av svordomar känsla för nyanser. Ibland kan det till och med vara bättre att utelämna en svordom i översättningen. Ändå är det

enligt honom ofta möjligt att framkalla den ursprungliga stilistiska effekten med helt andra medel i översättningen. Vad detta kan vara för medel nämner Ljung dock inget om, men vi ska titta närmare på det i exemplen nedan.

Svenskan och italienskan hämtar ofta sina svordomar från olika områden. Medan svenskans vanligaste svordomar är hämtade från religionen, är det i Italien vanligare att använda könsord eller uttryck som har med sexuellt umgänge att göra.

I Italien skiljer man på två olika sorters svordomar, dels de vanligare kraftuttrycken, *parolacce*, som för det mesta är köns- eller kroppsord, dels de så kallade *bestemmie* där Gud eller jungfru Marias namn kopplas samman med *cane*, 'hund', eller *porco*, 'svin'. Det var länge straffbart att använda *bestemmie*, och än idag drar sig många för att bruka de här uttrycken. Det är mycket ovanligt att se *bestemmie* i skrift och att någon av karaktärerna i *Dylan Dog* skulle uttala en *bestemmia* är otänkbart.

Karaktärerna i *Dylan Dog* använder sig istället av medelgrova kraftuttryck, till exempel *Al diavolo!* eller *Vai all'inferno!*, till vilka det ofta är svårt att hitta svenska motsvarigheter med samma stilnivå. Våra vanligaste svordomar, till exempel "fan", "helvete" och "djävlar", kan ofta ge en alltför grov effekt när man ser dem i skrift. Mildare kraftuttryck riskerar däremot att låta alltför barnsliga för karaktärerna i *Dylan Dog*, eftersom det rör sig om en så pass mörk och våldsam serie. Man kan till exempel knappast tänka sig att Dylan eller någon av hans mördare och monster skulle bruka uttryck som "attans", "tusan" eller "sjuttsingen" i exempel som (24) nedan:

(24a) Suicidio un accidente, giuda ballerino! (s. 18)

(24b) Själv mord, fan heller! Milda mockasiner!

(24a) ger ett utmärkt exempel på hur det i vissa fall är svårt att översätta med något annat än en svordom i MT. När uttrycket studeras i sin kontext, tillsammans med bilden och situationen, är det mycket svårt att tänka sig att Dylan här skulle använda sig av något mildare uttryck. Svenskans "glöm det" skulle visserligen kunna fungera i situationen, då det har en viss krafteffekt, men det är nog ändå inte tillräckligt för att riktigt passa in i situationen.

Det som passar bäst in i kontexten är trots allt en svordom, till exempel "Själv mord, fan heller!" eller "Själv mord, i helvete heller!". Problemet med svordomar är att de nästan alltid ser starkare ut i skrift

samt att man måste ha MT:s målgrupp klar för sig. Visserligen är detta inte en serietidning som riktar sig till barn, men det är ändå en kommersiell serietidning som vänder sig till en relativt bred publik, i alla fall i Italien. Troligtvis skulle utgivningen se annorlunda ut i Sverige än i Italien, vilket även skulle kunna leda till en annorlunda målgrupp. Om man tänker sig en eventuell svensk utgivning med färre och tjockare nummer per år, skulle detta antagligen leda till en smalare och något äldre publik. Anledningen är dels att de enskilda albumen då blir avsevärt dyrare än de italienska månadsalbumen som inte kostar mer än cirka tre euro, dels att de inte skulle vara lika lättillgängliga som i Italien.

Även om det inte är vanligt, förekommer faktiskt en del svordomar i relativt kommersiella svenska serier. Ett exempel på detta är serien *Rocky*, som dagligen publiceras som seriestripp i *Dagens Nyheter* (Kellerman [www]). Om svordomar kan publiceras i en serie som är så pass bred att den publiceras i Sveriges största morgontidning, kan man nog dra slutsatsen att det går an även i en smalare serie, som dessutom har en mycket mörkare ton och stämning.

Studier visar dessutom att bruket av svordomar i dagstidningar har ökat kraftigt från mitten av 1970-talet fram till mitten av 2000-talet. Som exempel kan tas att antalet förekomster av ”jävla” och ”skit” per en miljon ord har mer än fördubblats under denna period (Ljung 2006:103). Detta tyder på att det blir allt vanligare med svordomar i text och man kan därför anta att acceptansen mot svordomar i text blir allt högre, i alla fall för vissa texttyper. Serier i *Dylan Dogs* genre borde rimligtvis höra till dessa. Med detta i åtanke väljer jag att översätta KT:s kraftuttryck med en svensk svordom även i exempel (25):

(25a) Oh, vai al diavolo, Larry! (s. 43)

(25b) Äh, dra åt helvete, Larry!

Här skulle det naturligtvis gå att använda sig av ett mildare uttryck. Kiuru och Montin (1991:28) listar till exempel ”helsike, helsefyr och helskotta” i en lista över eufemismer med uttalsanknytning, dvs. att de bygger på samma ordstam. Det finns också ersättare med mindre tydlig uttalsanknytning. Teleman (1988:15–87) räknar till exempel upp ”tusan, katten, hundan, attan, sjutton” och understryker att de här ersättarna ofta är tvåstaviga med accent 2 som ”satan” och ”fan”.

Man skulle som sagt kunna tänka sig ett mildare uttryck, antingen ett ersättningsord med uttalsanknytning, till exempel ”dra åt helsike” eller ett ännu mildare uttryck med accent 2, till exempel ”dra åt skogen”. Effekten av de här mildare uttrycken kommer dock inte i närheten av vad som uttrycks i KT. Tillsammans med Dylans ansiktsuttryck och situationens kontext får ett uttryck som ”dra åt skogen” nästan en löjeväckande effekt, vilket inte är önskvärt.

Som tidigare nämnts förlorar ord sin denotativa betydelse när de används som svordomar. Detta blir extra tydligt i exempel (26a) som rent bokstavligt betyder ’gå och häng er!’:

(26a) Impiccatevi! (s. 53)

(26b) Åt helvete med er!

Naturligtvis är Larrys uppmaning i exemplet ovan inte avsedd att tas på allvar i sin denotativa betydelse. Dess denotativa betydelse blir i det här fallet det känslotillstånd som talaren vill förmedla genom att uttala svordomen, och den konnotativa betydelsen har alltså tagit över den denotativa. Även här bör alltså den konnotativa betydelsen prioriteras, vilket gör att uttrycket ”åt helvete med er” passar väl in i sammanhanget.

I vissa fall kan svordomens denotativa och konnotativa betydelse överlappa varandra så mycket att det kan vara svårt att skilja dem åt. Detta beror på att det denotativa innehållet som talaren (sändaren) vill att ordet ska överföra helt och hållet beror på de konnotationer som ordet väcker hos mottagaren (Kiuru & Montin 1991:41).

6. Sammanfattning

Eftersom MT tenderar att bli längre än KT, uppstår ofta utrymmesproblem i MT. I dessa fall är det för det mesta nödvändigt med någon typ av bortfall, och för det mesta är det talspråkliga uttryck som faller bort. Den denotativa betydelsen prioriteras nästan alltid högst, även vid serieöversättning, och resultatet blir att de minst informationsbärande elementen faller bort. Med den här metoden innehåller alltså KT och MT ungefär samma information, men MT innehåller ofta färre satser än vad KT gör. Att bara använda sig av den här strategin är dock inte att rekommendera för en serieöversättare.

När det gäller serier rör det sig om levande dialog, som dessutom bildar en helhet med bilderna, och därför är det viktigt att behålla så många talspråkliga och onomatopoetiska element som möjligt. Givetvis måste den semantiska betydelsen prioriteras i de flesta fall, och när bortfall är oundvikliga, faller det sig naturligt att ta bort element som diskurspartiklar, påhångsfrågor och utrop. En översättningsstrategi kan dock vara att så ofta som möjligt försöka ersätta dessa bortfall på andra ställen i texten, något jag har valt att göra vid flera tillfällen i översättningen av *Il signore del silenzio*. Med denna metod är det större chans att översättaren lyckas bevara textens känsla och stil, än om hon eller han endast ser till varje menings denotativa betydelse.

Den här sortens kompenstationstänkande är även användbar när det gäller de karakteriserande uttryck som används av enskilda karaktärer, både i *Dylan Dog* och i andra serier. Precis som i fallet med bortfall av talspråkliga element, är det ibland omöjligt att lägga till MT:s motsvarande uttryck på exakt samma ställe som i KT. I dessa fall är det ofta möjligt att låta samma karaktär använda uttrycket på ett annat ställe i MT, där det kanske inte används i KT. Huvudsaken är att läsarna av MT

får samma bild av karaktärens språk och sätt att tala som läsarna av KT får.

Ordlekar är ett exempel på när den denotativa betydelsen inte är högsta prioritet. Här är det istället formen som prioriteras, och om det är möjligt att skapa en annan, liknande ordlek som fungerar i MT, är detta i de flesta fall den bästa lösningen. Skämt och ordlekar är alltid mycket svåra att översätta, men när de förekommer i tecknade serier blir det för det mesta extra svårt, eftersom översättaren då även måste ta hänsyn till hur ordleken hänger ihop med bilden. I många fall är de så nära bundna till varandra att det är omöjligt att översätta med en annan ordlek på ett sätt som blir förståeligt för MT-läsarna. Då kan det enda alternativet vara att ta bort ordleken och om möjligt kanske ersätta den på något annat ställe i texten.

Onomatopoesier är mycket vanliga i serier, och strategierna för hur de skall översättas varierar ofta från fall till fall. Det kan dock vara bra att ha en preliminär strategi för hur man ska översätta onomatopoesierna innan man börjar översätta. En god tumregel kan vara att så långt som möjligt översätta en viss typ av onomatopoesi i KT med samma sort i MT. Om KT:s ljudhärmande uttryck står att finna i en ordbok, bör översättaren försöka använda en sådan motsvarighet även på målspråket. Naturligtvis måste varje fall avgöras för sig, men man får inte glömma att hela tiden ha texten som helhet i tankarna. Det är trots allt viktigt att det finns någon sorts konsekvens i hur onomatopoesierna behandlas i texten. Om översättningen är alltför inkonsekvent, kan följderna bli att MT ger ett slarvigt och osammanhängande intryck.

Även översättning av kraftuttryck i serier kan vara viktiga. Det viktigaste när det gäller översättning av den här sortens uttryck är att översättaren överför de känslor och attityder som originaltexternas svordomar uttrycker. MT:s uttryck ska alltså helst hålla samma nivå som KT:s, men samtidigt är det viktigt att man i MT använder svordomar som känns naturliga för den aktuella situationen. Eftersom svordomar blir allt vanligare även i tryck, är det nog få som idag skulle reagera på att ord som "helvete" och "fan" används i en serie som *Dylan Dog*.

Slutligen kan konstateras att även om man för inte alltför längesedan såg serieöversättning som en mindre seriös typ av översättning, så handlar det i dag om att föra över hela berättelsen till ett nytt språk – utan att alltför mycket går förlorat i översättningen. Detta är som sagt inte det allra lättaste, och en duktig serieöversättare måste veta när det är dags att kompromissa och "sensibly select the lesser of two evils" (Ivarsson & Carroll 1998:75).

Material- och litteraturförteckning

Material

Ferrandino, Giuseppe & Casertano, Giampiero 1994. *Dylan Dog 39. Il signore del silenzio*. Milano: Sergio Bonelli Editore.

Litteratur

- Delesse, Catherine 2008. Proper Names, Onomastic Puns and Spoonerisms. Some aspects of the Translation of the Astérix and Tintin Comic Series, with Special Reference to English. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation*. Manchester: St Jerome.
- Ivarsson, Jan & Carroll, Mary 1998. *Subtitling*. Simrishamn: TransEdit.
- Kiuru, Leena & Montin, Riita 1991. *Om svordomar och deras översättning*. Oulu: Oulun yliopisto, Monistus- ja kuvakeskus.
- Lagerholm, Per 1999. *Talspråk i skrift. Om muntlighetens utveckling i svensk sakprosa 1800–1997*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, Magnus 1983. Fuck You Shithead! Om översättningen av amerikanska svordomar till svenska. I: Engwall, Gunnel & Regina af Geijerstam (red.), *Från språk till språk. Sjutton uppsatser om litterär översättning*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, Magnus 2006. *Svordomsboken. Om svärande på svenska, engelska och 23 andra språk*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Martínez Fuentes, Eva 2003. Onomatopoeia Translation in Comic books I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.

- Mayoral, Roberto 1984. Los comics: de la reproducción gráfica de sonidos a los verbos dibujados en inglés. Más sobre problemas de traducción. I: *Babel: Revista de los estudiantes de la EUTI 2*. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.
- Mayoral, Roberto 1992. Formas inarticuladas y formas onomatopéyicas en inglés y español. Problemas de traducción. I: *Sendebarr 3*. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.
- McCloud, Scott 1993. *Understanding Comics. The Invisible Art*. New York: HarperCollins.
- Norstedts italienska ordbok 1998. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Ostini, Alberto 1998. Umberto Eco e Tiziano Sclavi. Un dialogo. I: Ostini, Alberto (ed.), *Dylan Dog, indocili sentimenti, arcane paure*. Milan: Euresis.
- Reiss, Katharina 1989 [1977]. Text types, translation types and translation assessment. I: Chesterman, Andrew. (ed.), *Readings in Translation Theory*. Helsinki: FinnLectura.
- Santoyo, Julio César 1985. *El delito de traducir*. León: Universidad de León. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.
- SAOL = *Svenska Akademiens ordlista* 1998. 12 uppl. Stockholm: Svenska Akademien.
- Teleman, Ulf 1988. De svenska svordomarna och deras grammatik. I: *Nysvenska studier. Tidskrift för svensk stil- och språkforskning* 67.
- Valero Garcés, Carmen 1995a. Un subgenero literario en traducción: los cómics y tebeos. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.
- Valero Garcés, Carmen 1995b. Uso y traducción de formas inarticuladas y formas onomatopéyicas en comic books y tebeos. I: Valero Garcés, Carmen (ed.), *Apuntes sobre traducción literaria y análisis contrastive de textos literarios traducidos*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.
- Valero Garcés, Carmen 2008. Onomatopoeia and Unarticulated Language in the Translation and Production of Comic Books. A Case Study: Comic Books in Spanish. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation*. Manchester: St Jerome.

Zanettin, Federico (ed.) 2008. *Comics in Translation*. Manchester: St Jerome.

Internet

Garzanti Linguistica. <<http://garzantilinguistica.sapere.it>>.

Kellerman, Martin 2011. *Rocky*. Hämtad från: <<http://www.pastan.nu/bloggen/kategori/17>>. Hämtad: 17 maj 2011.

Mayoral, Roberto, Kelly, Dorothy & Natvidad Gallardo 1988. The Concept of Constrained Translation. Non-Linguistic Perspectives of Translation. I: *Meta* 33:3. Hämtad från: <<http://www.erudit.org/revue/meta/1988/v33/n3/003608ar.html?vue=resume>>. Hämtad: 28 maj 2011.

Mediearkivet. <<http://retweb05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/archive.html?redir=true&redir=true>>.

NE = *Nationalencyklopedin*. <www.ne.se>.

Norstedts ord. <www.ord.se>.

Språkbanken. <<http://spraakbanken.gu.se/>>.

Valero Garcés, Carmen 2000. La traducción del cómic: retos, estrategias y resultados. I: *Trans: Revista de traductología* 4. Hämtad från: <http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_4/t4_75-88_CGarces.pdf>. Hämtad: 28 maj 2011.

Wassdahl, Louise, 2009. Serieljud gäckar översättare. I: *Språktidningen* 2009:1. Hämtad från: <<http://www.spraktidningen.se/art.lasso?id=09166>>. Hämtad: 2011-05-20.

Zanettin, Federico 1998. Fumetti e traduzione multimediale. Tra codice verbale e codice visivo. I: *InTRAlinea* 1. Hämtad från: <http://www.intralinea.it/volumes/ita_more.php?id=156_0_2_0_C>. Hämtad: 16 april 2011.

Bilder

Bild 1. Bagge, Peter. *Hate*, mars 1990, s. 12 Hämtad från: <[http://www.intralinea.it/parallel/eng_more.php?id=189_0_31_7_M%](http://www.intralinea.it/parallel/eng_more.php?id=189_0_31_7_M%>)>. Hämtad: 10 maj 2011.

Bild 2 och bild 3. Crumb, Robert. I: Zanettin, Federico (ed.), *Comics in Translation* (2008). Manchester: St Jerome.

Bild 4. Don Martin. Hämtad från: <http://lambiek.net/artists/m/martin_don.htm>. Hämtad: 2011-05-20.

Bild 5. Batman. Hämtad från: <<http://uncyclopedia.wikia.com/wiki/File:Pow.jpg>>. Hämtad: 2011-05-20.

Bild 6. Stålmannen. Hämtad från: <http://www.comictreadmill.com/CTMBlogarchives/2008/2008_Individual/2008_11/001843.php>. Hämtad: 2011-05-20.

Bilaga 1. Översättning av *Dylan Dog – Il signore del silenzio*

Dylan Dog 39 Il signore del silenzio – Dylan Dog 39 Tystnadens herre

”I BEGYNNELSEN VAR ORDET.”

”SEDAN KOM MÄNNISKAN.”

”OCH TILL SIST JAG.”

”JAG, KUNSKAPEN.”

MEN VAD ÄR DET MED HONOM? HAN VERKAR RÄDD...

”JAG, SANNINGEN.”

”BARA PÅ MIG, VILAR DEN ENORMA BÖRDAN.”

”BARA JAG KÄNNER TILL UNIVERSUMS OHYGGLIGA SKÄMT.”

”BARA JAG, OCH JAG SÄGER INGET.”

”MEN TILL DEN SOM FRÅGAR MIG, SÄGER JAG DET.”

”JA... DE GALNINGAR SOM VILL VETA...”

”... KOMMER JAG ATT SVARA.”

FRÅGAN ÄR: VILKA ÄR VI?

JAG SKULLE GISSA PÅ JUSTINE SINGER OCH DYLAN DOG.

KOM IGEN, DU VET VAD JAG MENAR... MÄNSKLIGHETEN...

VAD ÄR MÄNSKLIGHETEN? INGEN ANING, MEN JAG TYCKER INTE OM DEN. JAG FÖREDRAR ENSKILDA PERSONER.

VARFÖR EXISTERAR VI? VART ÄR VI PÅ VÄG? VAR HAR TIDEN SIN BÖRJAN?

DU INSISTERAR ALLTSÅ! SÅNT DÄR ÄR FÖR TONÅRINGAR, JUSTINE. SEN BLIR MAN VUXEN OCH FÅR TA ITU MED RIKTIGT STORA FRÅGOR... TYP: HUR SKA JAG KUNNA BETALA TILLBAKA LÅNET? HÄR, TA ETT GLAS TILL, DU SOM KAN.

IKVÄLL KOMMER JAG ATT FÅ VETA DET, DYLAN.

HUR DU SKA BETALA TILLBAKA LÅNET?

OUFF! DET ÄR DU SOM FORTFARANDE ÄR EN TONÅRING. DU BARA SKÄMTAR!

PFFF, DET ÄR LIVET SOM SKÄMTAR, OCH OFTA ÄR DET INTE ALLS SÅ ROLIGT. JAG FÖRSÖKER BARA HÅLLA TAKTEN. KOM IGEN NU, BERÄTTA! VAD ÄR DET DU KOMMER ATT FÅ VETA IKVÄLL? VILKA VI ÄR, VARIFRÅN VI KOMMER OCH VART VI ÄR PÅ VÄG? FINNS DET ETT ANDRA SIDAN? OM INTE, VAD ÄR DÅ DEN HÄR SIDAN? DEN HÄR SIDAN OM VAD DÅ?

JAG... SKA TRÄFFA EN PERSON SOM...

MEN LÄGG AV NÅN GÅNG DÅ! JAG DRAR NU! MAN KAN INTE PRATA ALLVAR MED DIG!

JUSTINE, KOM IGEN... VI TRÄFFADES AV EN SLUMP IDAG, EFTER SÅ MÅNGA ÅR...

... LÄMNA MIG INTE SÅHÄR... BETALA I ALLA FALL NOTAN! ÅH... DU ÄR VERKLIGEN HOPPLÖS!...

DET ÄR DET MINSTA AV MINA PROBLEM. ATT JAG ÄR PÅ PÅ BLIR JAG DÄREMOT DYSTER AV. KOM IGEN, SÄTT DIG NER, OCH SKÄM INTE UT MIG SÅ HÄR.

DESSUTOM VILL JAG INTE BLI LEDSEN. IDAG... BÖRJAR ÄNTLIGEN MIN FAVORITÅRSTID...

... HÖSTEN...

FÖR MIG KOMMER VÅRKÄNSLORNA NU ISTÄLLET.

JAG TOG FEL. DU ÄR INTE SOM NÄR DU VAR TONÅRING, DU ÄR VÄRRE!

VET DU VAD VI GÖR NU? VI GÅR PÅ BIO, SOM FÖRR I TIDEN... PLATSERNA LÄNGST BAK.

NEJ... JAG HAR JU REDAN SAGT ATT JAG SKA TRÄFFA NÅGON... PÅ TAL OM FÖRR I TIDEN, HAR DU INTE TRÄFFAT NÅN AV DE ANDRA? LARRY, DICK, RITA...

NEJ...

INTE JAG HELLER... ALLA ÄR BORTA... OCH VI ÄR BORTA FÖR DEM...

HEJDÅ DYLAN. SANNINGEN VÄNTAR PÅ MIG.

SKULLE DET INTE VARA BÄTTRE MED EN BARMHÄRTIG LÖGN?..

... TYP ATT JAG HAR BLIVIT KÄR I DIG, TILL EXEMPEL...

LUSTIGKURRE!

VILKEN DIMMA HELT PLÖTSLIGT!...

... NÄSTAN SÅ MAN GÅR VILSE...

LIVET ÄR GRÄSLIGT REDAN MEDAN DET ÄR SKÖNT, TÄNK DIG SEN OM DU BLIR FÖRLAMAD ELLER UPPTÄCKER ATT DU HAR TVÅ SORTERS CANCER, ELLER ATT KÖRKORTET GÅTT UT...

... ELLER ATT EN GAMMAL FLAMMA FRÅN GYMNASIET INTE ÄR INTRESSERAD LÄNGRE...

GONATT, GROUCHO,

VET DU VAD DU BEHÖVER, CHEFEN? ETT ORDENTLIGT MONSTER, AV DEN HÅRDKOKTA SORTEN! VARFÖR STARTAR DU INTE EN UTREDNING OM PINOCHET TILL EXEMPEL?

DET ÄR ÅREN SOM ÄR DE VERKLIGA MONSTRENA...

... ÅREN SOM GÅR...

... SÅ MÅNGA ÅR...

... SOM JAG VÄNTAT PÅ SANNINGEN... OCH NU...

... NU NÄR JAG VET SVARET...

... ÖNSKAR JAG ATT JAG ALDRIG HADE FRÅGAT...

VAD SKA DU GÖRA MED MIG NU?

... VILL DU... DÖDA MIG?...

... JA... DET ÄR BARA RÄTT... ATT TYSTNADEN ÅTERVÄNDER...

NEJ! INTE HAREN!

JUSTINE!

SLÄPP DET, CHEFEN. TÄNK PÅ NÅT ANNAT! KÄRLEK ÄR INTE ALLT HÄR I LIVET, PENGAR ÄR OCKSÅ VIKTIGT!

GODE GUD, VILKEN MARDRÖM!...

... MEN NEJ... DET VAR INGEN DRÖM!... JUSTINE!

SJÄLVMORD, KOMMISSARIEN.

MED ETT GRILLSPETT I PANNAN? SKA JAG RINGA GUINNESS REKORDBOK ELLER GÖR NI DET?

VAD VILL NI JAG SKA SÄGA? VÄRLDEN ÄR FULL AV GALNINGAR!

ETT PILLER MOT ILLAMÅENDET?

NEJ, JENKINS. DET RÄCKER MED ATT INTE ÄTA GRILLSPETT PÅ FEMTON ÅR.

VILL NI HA NÅT ANNAT, KOMMISSARIEN?

JA, FÖRTIDSPENSION.

HAR NI HITTAT NÅN LAPP, FRED? ETT "AVSKEDSBREV" ELLER NÅT, DU VET VAD JAG MENAR.

NEJ, INGENTING.

DET DÄR ÄR HYRESVÄRDEN. DET VAR HON SOM HITTADE
HENNE. VILL NI FÖRHÖRA HENNE?
SENARE. VAD JOBBADE DEN HÄR SINGER SOM?
EN RIKTIG PLUGGHÄST. TRE EXAMEN. HON SKULLE JUST FÅ
EN PROFESSUR VID CAMBRIGDE...
KOMMISSARIEN!...
DET ÄR OFFRETS KALENDER... PÅ GÅRDAGENS SIDA STÅR
ETT NUMMER OCH ETT NAMN... GISSA VEMS!
MICHAEL JACKSON.
EHM... NEJ... DYLAN DOG!
KUNDE DU INTE SOVA, ELLER? DET VIKTIGA ÄR ATT INTE
TA SÖMNMEDEL! UTOM FÖR EN TYP JAG KÄNDE SOM
ABSOLUT INTE KLARADE SIG UTAN...
... MEN HAN TOG DEM INTE SJÄLV, UTAN GAV DEM TILL SIN
FRU!
HALLÅ?... BLOCH?!...
DYLAN, KÄNDE DU EN VISS JUSTINE SINGER?...
SJÄLVMORD FAN HELLER! MILDA MOCKASINER!
OCH PÅ ETT SÅNT SÄTT!
TA DET LUGNT, GRABBen... JAG VET ATT KVINNOR OFTAST
VÄLJER GAS, MEN HÄR FINNS BARA ELEKTRISK SPIS.
JUSTINE... GODE GUD... MEN NEJ! VARFÖR SKULLE HON...
JAG ÅT JU MIDDAG MED HENNE IGÅR KVÄLL...
DET SKULLE KUNNA VARA ANLEDNINGEN.
NEJ, FÖRLÅT MIG, DYLAN. JAG HÅLLER PÅ ATT BLI VÄRRE
ÄN GROUCHO. KOM, SÅ GÅR VI OCH TAR EN KAFFE.
DET ÄR... HEMSKT...
VAD? LIVET? ELLER DÖDEN?
KAFFET! DET ÄR VIDRIGT!
HÅLLER HELT MED...
... MEN EFTERSOM DET SISTA VI BEHÖVER JUST NU ÄR ETT
BRÅK MED EN GIGANTISK BARTENDER, SKULLE DU KANSKE
KUNNA TALA LITE TYSTARE.
SÅ JUSTINE SA ATT HON SKULLE TRÄFFA NÅN...
JA... EN PERSON SOM SKULLE SVARA PÅ ALLA HENNES
FRÅGOR...
VADDÅ FÖR FRÅGOR?
FRÅGORNA MED STORT F...
TILL EXEMPEL "HUR SKA JAG BETALA TILLBAKA LÅNET"?

EN VACKER DAG SKULLE JAG VILJA VETA OM DET ÄR JAG
SOM FÅTT MIN CYNISM FRÅN DIG ELLER TVÄRTOM!
HUR SOM HELST, NU NÄR JAG TÄNKER PÅ DET, VERKADE
ALLT INTE STÅ HELT RÄTT TILL... JUST DÅ TOG JAG DET
INTE PÅ ALLVAR, JAG TÄNKTE DET VAR NÅN
INTELLEKTUELL POJKVÄN...
DE DÄR SOM KANSKE DRAR SIN VÄG MED JUVELERNA SEN,
JOJO...
... MEN SÅ VITT JAG VET VAR SINGER BARA RIK PÅ
INTELLIGENS OCH KULTUR...
PRECIS DET SOM DE STAL FRÅN HENNE.
VI KOMMER I ALLA FALL ATT LETA EFTER DEN HÄR
PERSONEN... VERKLIGEN SYND ATT DITT NAMN STOD I
KALENDERN OCH INTE DEN ANDRES...
MISSTÄNKER DU MIG?
SJÄLVKLART.
KOM IGEN, GRABBEN, FÖRR ELLER SENARE MÅSTE DU
RINGA PÅ...
JAG VET, JAG VET... HOPPAS ATT HAN INTE ÄR HEMMA...
GOD DAG! VAD KAN JAG GÖRA FÖR ER? FÖRUTOM ATT
KÖPA ETT UPPSLAGSVERK FÖRSTÅS!
HERR SINGER, KOMMER NI IHÅG MIG?... JAG VAR NÄRA VÄN
TILL ER DOTTER, EN GÅNG I TIDEN... DYLAN, DYLAN DOG...
DYLAN! SER MAN PÅ! MIN NÄSTAN SVÄRSON!
DET HÄR ÄR MIN VÄN BLOCH...
STIG PÅ, STIG PÅ! DYLAN DOG, SER MAN PÅ! DEN DÄR SOM
VILLE BLI POLIS! JAG HOPPAS VERKLIGEN DU INTE
LYCKADES! HEMSKA TYPER, POLISER!... SER MAN PÅ! DET
ÄR MORGONEN FÖR GAMLA BEKANTSKAPER DET HÄR.
HEMSKA TYPER, VISST... MEN VI HAR I ALLA FALL
PENSIONEN SÄKRAD... KANSKE.
SE VEM SOM KOM FÖR TVÅ MINUTER SEN! KÄNNER DU
IGEN HONOM, DYLAN?
?
LARRY!
HEJ PÅ DIG, SNYGGDYLAN! HUR LEVER LIVET? DET VAR ETT
TAG SEN SIST, ELLER HUR?
... SEN JAG KROSSADE NÄSAN PÅ DIG, TROR JAG!
NEJ, SEN JAG SVARADE MED EN SPARK I DE LÄGRE
REGIONERNA, TROR JAG.

ÅH, MEN NU RINGER JAG JUSTINE. INGEN TVEKAN OM DEN SAKEN! JAG FÖRSTÅR NOG ATT NI KOM FÖR HENNE, KNAPPAST FÖR DEN HÄR GAMLINGEN! MEN HON BOR INTE HÄR LÄNGRE...

HON KOMMER SÄKERT GENAST! JAG SÄGER TILL HENNE ATT HANDLA MAT, SÅ ÄTER VI LUNCH TILLSAMMANS, ALLIHOPA SÅKLART! VIN HAR JAG REDAN, EN AMARONE SOM JAG FÅR HITSKICKAD FRÅN ITALIEN, KAN DU TÄNKA DIG! SJUTTON PROCENT, MEN LENT SOM HONUNG!...

HERR SINGER...

... JAG... ÄR RÄDD ATT JUSTINE INTE KOMMER ATT SVARA...

VAD SÄGER DU? JODÅ, HON ÄR ALLTID HEMMA SÅ HÄR DAGS...

DET ÄR BÄST NI SÄTTER ER...

KAN NI DEN OM TYPEN SOM PÅ ETT MYYYYYCKET TAKTFULLT SÄTT SKULLE TALA OM FÖR EN KVINNA ATT HENNES MAN VAR DÖD? HAN STÄLLER SIG UTANFÖR FÖNSTRET OCH ROPAR: "ÄNKAN SMITH! ÄNKAN SMITH!" HON KOMMER FRAM TILL FÖNSTRET OCH SÄGER: "JAG HETER SMITH, MEN JAG ÄR INTE ÄNKA!" "SKA VI SLÅ VAD?" UPPRIKTIGT SAGT, DYLAN, SÅ BÖRJAR JAG OCKSÅ TÄNKA PÅ SJÄLVMORD...

I ER ÅLDER? NI BEHÖVER JU BARA HA LITE TÅLAMOD!

JAG MENADE INTE MITT SJÄLVMORD, UTAN DITT. HOPPA UT GENOM FÖNSTRET, DET ÄR EN ORDER.

UPPFATTAT!

HÖR NU HÄR, KOMMISSARIEN... DET ÄR INTE FÖR ATT JAG INTE TYCKER OM HONOM, MEN VARFÖR TITTAR NI INTE LITE NÄRMARE PÅ LARRY SHELTER?

HAN SOM BRÖT NÄSBENET PÅ DIG?

NEJ, HAN SOM JAG BRÖT NÅT MYCKET VÄRRE PÅ!...

GROUCHO, KAN DU SLUTA FÅNA DIG!

LARRY HAR VARIT I AFRIKA JÄTTELÄNGE. VARFÖR HAR HAN KOMMIT TILLBAKA JUST NU?

FÖR ATT DÖDA SIN GAMLA KLASSKOMPIS, SÅKLART!

DET SA JAG INTE!

MEN DU TÄNKTE DET!

OKEJ, BLOCH, MEN NÅNSTANS MÅSTE VI JU BÖRJA, ELLER HUR? ATT DET SKULLE VARA SJÄLVMORD ÄR HELT

ABSURDT, MORD LIKASÅ... TILL SLUT KOMMER DET ATT
VISA SIG ATT JUSTINE INTE ÄR DÖD!
VISST, VISST, MEN VAD MENAR DU MED "MÅSTE VI"? DET
ÄR INTE DITT FALL, DYLAN.
MITT FALL GICK ALLDELES UTMÄRKT. TACKAR SOM
FRÅGAR!
EHRM... UPPDRAGET UTFÖRT, SIR.
DUKTIG POJKE. NÄSTA GÅNG ÄR DET ÅTTONDE VÅNINGEN
SOM GÄLLER, HÖR DU DET?
NI BORDE INTE VARA SÅ SUR, KOMMISSARIEN! OK, DET
STÄMMER ATT DAGENS UNGDOM INTE HAR NÅN RESPEKT
FÖR FÄRGAT HÅR, MEN NI HAR JU INTE SÅ MYCKET HÅR
ÖVERHUVUDTAGET!
OCH SEN STRESSAR NI FÖR MYCKET, NI BORDE VERKLIGEN
GÅ I PENSION! HELST HELPENSION, MEN NI HAR KANSKE
INTE RÅD MED MER ÄN HALVPENSION!
DET VAR MITT FEL, JUSTINE...
... DET VAR JAG SOM GAV DIG DEN DÄR DÅRAKTIGA
ÖNSKAN ATT FÅ VETA...
... ÖNSKAN ATT FÅ VETA OM DEN HÄR FASAN VI KALLAR
EXISTENS HAR EN MENING...
... ELLER ÄR DET BARA EN GRYM GUDS DRÖM...
VARFÖR FRAMMANDE DU HONOM, FLICKAN MIN?...
... VARFÖR VILLE DU FRÅGA UT HONOM?...
... VAR INTE HANS TYSTNAD ETT SVAR I SIG?...
NU ÄR HAN PÅ VÄG TILL MIG... JAG SKA HÄMNAS DIG,
JUSTINE...
... JAG SKA DÖDA HONOM!...
TREVLIIG TYP, DEN DÄR LARRY! VET DU VAD HAN GJORDE I
AFRIKA?...
... LEGOSOLDAT! SJUKT VA! JAG KAN Knappt TRO DET, DEN
FEMININA STICKAN...
MMM... JAG SOM KÄNNER HONOM ÄR DÄREMOT INTE
SÄRSKILT FÖRVÅNAD... OCH NÄR KOM HAN TILLBAKS
FRÅN FRONTEN?
FÖR EN VECKA SEN... OCH MED DET HÄR ÄR DET SLUT PÅ
UNDERSÖKNINGEN... DYLAN, OBDUKTIONSRAPPORTEN
HAR KOMMIT... MUSKLERNA I ARMARNA VAR
SAMMANDRAGNA OCH...

... FÖR ATT FATTA MIG KORT, DET ÄR INGET TVIVEL OM ATT DET VAR HON SJÄLV SOM STACK DEN DÄR GREJEN I HUVUDET... JAG ÄR LEDSEN...

... HALLÅ? ÄR DU KVAR?...

JA... HEJDÅ, BLOCH... JAG RINGER UPP OM DET ÄR NÅT...

AHH! INGET GÅR UPP MOT ETT FOTBAD NÄR MAN HAR ONT I HUVUDET... JAG HAR LITE ONT I FÖTTERNA OCKSÅ, SÅ EFTERÅT SKA JAG NOG TVÄTTA HÅRET.

OK, CHEFEN, JAG FÖRSTÅR. DU BEHÖVDE AVREAGERA DIG. JAG ÄR INTE ARG. VAD HAR MAN ANNARS VÄNNER TILL? NU GÅR JAG EFTER SCHAMPOT, SÅ ROPAR JAG PÅ DIG NÄR DET ÄR DAGS ATT SKÖLJA UR, OK?

MIN MARDRÖM... HAREN...

NEJ! DIN DJÄVUL! JAG TROR DIG INTE!

DU VET ATT JAG VILL FÖRGÖRA DIG OCH DÄRFÖR LJUGER DU!

DET HÄR ÄR INTE SANNINGEN! SÅ KAN DET INTE VARA!

MEN VAD GÖR DET MIG, EGENTLIGEN?... NÄR JAG ÄNDÅ...

... SKA DÖDA DIG!

?!

STACKARS GAMLING...

... HAN KOMMER INTE VARA LIKA GLAD ATT SE MIG SOM I MORSE... MEN JAG MÅSTE PRATA MED HONOM... JAG VILL VETA ALLT OM JUSTINE...

JAG VILL HITTA DET MONSTRET SOM DÖDADE HENNE... ÄVEN OM DET BARA FANNS I HENNES HUVUD... VILL JAG VETA...

... SANNINGEN...

?!

?!

LARRY! VAD I HELSKOTTA GÖR DU HÄR?

JAG SKULLE KUNNA FRÅGA DIG DET SAMMA, SNYGGDYLAN... JAG VILLE PRATA MED SINGER, DET KÄNNES INTE RÄTT ATT LÄMNA HONOM ENSAM I EN SÅN HÄR SITUATION... MEN DET VERKAR INTE SOM ATT HAN ÄR HEMMA... DIN TUR.

V-VAD MENAR DU, INTE HEMMA?

GODE GUD, NEJ... DET ÄR INTE MÖJLIGT!...

HAN HAR VÄL ÅKT TILL NÅN SLÄKTING...

HAN HAR INGA SLÄKTINGAR! HAN HADE BARA JUSTINE!

!!
 VAD ÄR DET MED DIG?
 ... EN FÖRANING!...
 ... EN FASANSFULL FÖRANING!...
 HERR SINGER! ÖPPNA DÖRREN!
 MEN JAG SA JU ATT HAN INTE...
 KÄFTEN, LARRY! HÅLL KÄFTEN ELLER SÅ SPARKAR JAG
 DIG IGEN!
 JAG VARNAR DIG, SNYGGDYLAN! DET ÄR LÄNGESEN
 GYMNASIET OCH... MEN VAD GÖR DU? DET DÄR ÄR
 FAKTISKT OLAGA INTRÅNG, DESSUTOM SÅ FUNKAR DET
 BARA PÅ FILM!
 JAJA, DET ÄR FORTFARANDE OLAGA INTRÅNG!
 JAG GÅR IN, LARRY! DU GÖR SOM DU VILL.
 HERR SINGER!...
 ... HERR... !!
 NEJ... GODE GUD, NEJ...
 D-DY... LAN...
 HARRY...
 ... JAG... KLARADE DET... INTE...
 ... HAN... ÄR... DEN URÅLDRIGE... MÖRDAREN...
 ... USKE... BASI...
 ... SER... MAN PÅ...
 DYLAN!... GOD DAMN'IT!...
 ... ÄR HAN...?
 DÖD.
 H-HALLÅ?
HARRY, DET ÄR JAG...
... DU MÅSTE HÅLLA DITT LÖFTE!...
 EN KVINNA... DEN HÄR RÖSTEN...
 ... KÄNNER JAG IGEN!
... DU MÅSTE LÅTA MIG FÅ TALA MED HONOM!...
 ... MED USKEBASI!
 VEM ÄR DET?
 ?!
MEN... DU ÄR INTE HARRY!
 NEJ... JAG HETER DYLAN DOG...
 DYLAN?...
 ... JAG... KÄNNER ER INTE... JAG VILL TALA MED HARRY
 SINGER!

HAN ÄR DÖD.

D-DÖD?...

VEM ÄR NI? VAD HETER NI?...

HALLÅ?... HALLÅ!

HON LA PÅ...

MEN VEM VAR DET?

ETT SPÖKE.

DU, PASSA DIG! NU FÅR DU SNART PÅ KÄFTEN, FATTAR DU?

TAGNING TVÅ: VEM VAR DET?

NÅN SOM JAG TROR JAG HAR TRÄFFAT... FÖR MÅNGA ÅR
SEN...

... MEN JAG KOMMER INTE IHÅG NAMNET...

MMMMHALLÅ, JENKINS!

BLOCH, DET ÄR DYLAN...

DYLAN? VAD GÖR DU HOS JENKINS?

JAG ÄR HOS HARRY SINGER... HAN ÄR DÖD.

MMM... GE MIG FEM MINUTER SÅ KOMMER JAG. VAD
HÄNDE?

DET SER UT SOM EN OLYCKA, VID FÖRSTA ANBLICKEN...

MEN DET ÄR NÅT MED HELA DEN HÄR HISTORIEN...

... NÅT ONDSKEFULLT...

... NÅGOT SOM... JAG VET INTE VARIFRÅN DET KOMMER...

"LÅNGT BORTIFRÅN, DYLAN, MYCKET LÅNGT
BORTIFRÅN..."

"... ÖVER FÄLT SOM SÅTTS MED KÖTT OCH BLOD..."

"... LÄNGS DEN DÄR VÄGEN AV OHYGGLIGHET..."

"... SOM VI KALLAR HISTORIA..."

"JA, EN LÅNG VÄG HAR JAG FÄRDATS, EN MYCKET LÅNG
VÄG..."

OCH VART SKA DU?

MIN ENSAK, LARRY.

JAG TYCKER ALLT SÄMRE OM DIN TON, SNYGGDYLAN!

JAG HAR ÖVERHUVUDTAGET ALDRIG TYCKT OM DIG,
MINDRE ÄN SÅ ÄR OMÖJLIGT.

NÄR VI ÄNDÅ ÄR INNE PÅ DET SPÅRET... NÄR JAG STÖTTE
PÅ DIG HÄR UTANFÖR, ÄR DU SÄKER PÅ ATT... DU DÅ INTE
REDAN VARIT INNE HOS HARRY SINGER?

DIN SKIT... VAD ÄR DET DU INSINUERAR?

LUGNA DIG, RÖR MIG INTE OCH TAGGA NER. JAG
INSINUERAR INGENTING...

... JAG FRÅGAR HELT ENKELT: VAR DET DU SOM DÖDADE HARRY OCH JUSTINE SINGER?

?!

MEN... HAN ÄR GALEN! DU VAR INTE RIKTIGT RIKTIG FÖRR I TIDEN HELLER, SNYGGDYLAN, MEN NU ÄR DU VISST HELT TOKIG!

EN KOMPLIMANG?

TYVÄRR KAN JAG INTE ÅTERGÄLDA DEN. DU HAR DÅ ALDRIG VARIT TOKIG, TVÄRTOM... DU VAR DEN PERFEKTA BILDEN AV EN POSITIV, PRAGMATISK OCH KALL MÄNNISKA... GRUNDLÄGGANDE EGENSKAPER FÖR EN LEGOSOLDAR, ANTAR JAG?

MEN SER MAN PÅ, SER MAN PÅ! SNYGGDYLAN HAR KOLLAT UPP MIN BAKGRUND!... HAN HAR UPPTÄCKT ATT MITT YRKE ÄR ATT DÖDA OCH SEDAN LAGT IHOP TVÅ OCH TVÅ!

GAMLE VÄN, JAG GLÖMDE BORT ATT SÄGA ATT DU ÄR LUSTIG OCKSÅ, UTÖVER GALENSKAPEN.

ALDRIG VARIT DIN VÄN.

ÅH, SÅ RÄTT, SÅ RÄTT, OCH SANT... DEN OBEHAGLIGE LARRY SHELTER HAR ALDRIG HAFT NÅGRA VÄNNER... SOM OM DET VAR ENS EGET FEL ATT MAN ÄR OBEHAGLIG...

... NI LÄT MIG ALDRIG VARA MED, MINNS DU? SÅ TILL SLUT STACK JAG MIN VÄG... OCH VAD KAN EN OBEHAGLIG PERSON GÖRA, ANNAT ÄN ATT TA ETT OBEHAGLIGT JOBB, TILL EXEMPEL ATT DÖDA 'TACKARS JÄTTE'NÄLLA SVATTINGA'?

... OCH NU SÄGER SNYGGDYLAN ATT DET ÄR MITT FEL...

ÄH, DRA ÅT HELVETE LARRY!

NÄ, DU DIN SKITSTÖVEL! DET ÄR DU SOM SKA DRA ÅT HELVETE!

ATT DU BARA KAN SÄGA EN SÅN SAK... NÄR DE ENDA SOM BEHANDLADE MIG SOM EN MÄNNISKA VAR JUST HARRY SINGER...

"... OCH JUSTINE..."

MEN DU DIN IDIOT, DU FÖRSTÅR INTE ATT ENDA ANLEDNINGEN TILL ATT JAG ÅTERVÄNDE FRÅN AFRIKA...

"... VAR JUSTINE."

OCH VARFÖR SKULLE JAG HA VILJAT DÖDA DEM?

JAG VET INTE LARRY... FÖRLÅT MIG, RÄTTEN OMBEDS ATT INTE BRY SIG OM DUMHETERNA JAG SA.

JAG... ÄLSKADE JUSTINE... OCH JAG GÖR DET FORTFARANDE.

VARFÖR FÖLJER DU MED?

DET DÄR SAMTALET VAR EN LEDTRÅD, ELLER HUR?

KANSKE.

DET ÄR BRA, SNYGGDYLAN. OM JAG INTE TAR FEL HAR VI EN MÖRDARE ATT LETA EFTER...

... OCH VEM SKULLE BÄTTRE HITTA EN MÖRDARE, ÄN EN ANNAN MÖRDARE!

USKEBASIS SVAR

DET ÄR FÖRBRYLLANDE...

RENT AV TÄMLIGEN FÖRBRYLLANDE!

F-FÖRBRYLLANDE ÄR PRECIS VAD DET ÄR!

INTE SANT?

OTROLIGT, RENT AV! HUR HAR NI KUNNAT HITTA MIG HÄR I MITT HEMLIGA, OCH TÄMLIGEN MAGISKA RIKE?

EHM?... JAG MENADE FAKTISKT...

... DE HÄR... DE HÄR SAKERNA!...

ÅH, LUSTIGA, INTE SANT? JAG SÄTTER IHOP DEM DÅ OCH DÅ. DE LÄTTAR UPP MIN ENSAMHET, SOM IBLAND ÄR GANSKA SVÅRARTAD.

MEN... MEN DE ÄR... LEVANDE!

LIKA LEVANDE SOM EN BYRÅKRAT, MEN INTE LIKA SKADLIGA. ÄR DET ER NYA BETJÄNT, DYLAN? LITE OBEHAGLIG, MEN KANSKE RENT AV BÄTTRE ÄN DEN DÄR MUSTASCHPRYDDA TYPEN.

JAG ÄR VAN VID ATT KALLAS OBEHAGLIG, MEN INGEN HAR NÅGONSIN TAGIT MIG FÖR BETJÄNT FÖRUT! KAN MAN FÅ VETA VEM DEN HÄR INDIVIDEN ÄR?

TA DET LUGNT, LARRY... DET ÄR MIN VÄN H.G. WELLS, ÄKTA ENGELSK HÖGADEL.

HÖGADEL? I DET DÄR LINNET? SNARARE HÖG ÄN ADLIG OM DU FRÅGAR MIG!

JAG VAR PÅ DIN BÅT I THEMSEN, OCH EN MATROS GAV MIG DEN HÄR ADRESSEN...

VANHEDRANDE. OM HAN ÄR EN AV MINA ANSTÄLLDA SKA JAG AVSKEDA HONOM. OM HAN INTE ÄR DET SKA JAG ANSTÄLLA HONOM. DET VERKAR VARA EN EFFEKTIV TYP. HUR SOM HELST, "DO NOT DISTURB"-SKYLTEN GÄLLER

FRÄMST DEN DÄR TRISTA ELISABETH: HON SLUTAR ALDRIG BE MIG OM RÅD OM HUR MAN BLIR DROTTNING!

JAG HAR SAGT TILL HENNE TUSEN GÅNGER ATT HON REDAN ÄR DET, MEN JAG TROR HON MENAR ISTÄLLET FÖR FRU THATCHER...

NÅVÄL, LÅT OSS TALA OM OSS ISTÄLLET, MIN KÄRA DYLAN! NÅGOT NYTT PÅ SKRÄCKFRONTEN?

JO, DET ÄR FAKTISKT PÅ GRUND AV ETT FALL SOM JAG STÖR ER... NI KANSKE KAN BESPARA MIG LÅNGA EFTERFORSKNINGAR, EFTERSOM NI VET ALLT...

ÄSCH DÅ, ÖVERDRIV INTE! JAG FÖRNEKAR INTE ATT MITT KULTURELLA KUNNANDE ÄR TÄMLIGEN STORT, MEN ÄVEN JAG HAR MINA GRÄNSER!

JAG KAN TILL EXEMPEL MYCKET LITE OM KHAZARISK FILOSOFI OCH JAG KAN INTE HELLER MYCKET OM SUMERISK IKTYOLOGI... JAG KAN ÄVEN TILLÄGGA ATT DET ENDA JAG VET OM KVINNOR, EN OKUNSKAP JAG DELAR MED DEN HÄR LILLE VÄNNEN, ÄR ATT DE ÄR TÄMLIGEN FARLIGA...

MEN HÄR SKÄMTAR JAG, MEDAN MAN FRÅN DITT ANSIKTE SKULLE GISSA PÅ ATT DU RENT AV ÄR ÅNGESTFYLLD...

WELLS, VEM ÄR USKEBASI?

ÅH, EN LEGENDARISK GESTALT UR BIBELN... MEN JAG VÄNTAR MED SPÄNNING PÅ DEN SVÅRA FRÅGAN NI VILL HA HJÄLP MED!

EHM?... DET VAR FAKTISKT DEN HÄR!

JASÅ? MEN DÅ HADE JU VILKEN SIMPEL PLEBEJ SOM HELST KUNNAT SVARA ER! JAG TYCKER ATT DET ÄR LITE SLÖSERI ATT ANVÄNDA MINA KUNSKAPER PÅ DET HÄR SÄTTET, DYLAN, MEN LÅT GÅ. JO, USKEBASI, ÄVEN KALLAD **TYSTNADENS HERRE...** JA, VI BÖRJAR VÄL FRÅN BÖRJAN...

... SALOMON, KUNG AV ISRAEL, LED UPPENBARLIGEN INTE AV VÄRLDSLIGA PROBLEM, SOM ATT BEHÖVA BETALA TILLBAKA LÅN, EFTERSOM HAN TILLBRINGADE SIN TID MED ATT FUNDERA ÖVER MENINGEN MED LIVET.†

... NI VET, FRÅGOR SOM: VEM ÄR MÄNNISKAN? VARFÖR FÖDS MAN? VARFÖR LIDER MAN? OCH ANDRA LIKNANDE BANALITER...

DÄRFÖR BAD HAN USKEBASI, DEN VIKTIGASTE FILOSOFEN VID DEN HÄR TIDPUNKTEN, ATT HAN SKULLE FINNA ETT

SVAR. OCH USKEBASI, VARS SMEKNAMN AVSLÖJAR ATT HAN INTE VAR NÅGON PRATKVARN, FUNDERADE I TYSTNAD I TRETTIO ÅR...

... SEDAN GICK HAN ENLIGT LEGENDEN TILL SALOMON, OCH GAV HONOM EN VÄLDIG BOK ATT LÄSA...

... OCH KUNGEN GAV DEN TILL SINA VISA RÅDGVIVARE FÖR ATT DE SKULLE LÄSA DEN OCH ÅTERBERÄTTA DEN FÖR HONOM...

HALLÅ, MILORD!...

SKA DET HÄR SVAMLET HÅLLA PÅ LÄNGE TILL?

?

S-SÄG INTE ATT DEN DÄR OCKSÅ ÄR... EN ROBOT!

ÅH, NEJDÅ... EHRM... DET RÖR SIG OM EN BEHÖVANDE FLICKA SOM JAG UNDERVISAR I SEMIOTIK... EH... EN AKT AV MEDMÄNSKLIGHET, FÖRSTÅR NI?

JAG KOMMER STRAX, KÄRA VÄN... UNDER TIDEN KAN DU REPETERA LEKTIONEN SJÄLV, OK?

VISSST, BÄST FÖR DIG!

HR-HMM... FÖR ATT RENT AV ÅTERVÄNDA TILL OSS. JO, JAG SA JUST ATT DE VISA LÄSTE DEN DÄR BOKEN SOM INNEHÖLL SANNINGEN...

... MEN DEN VAR SÅ FRUKTANSVÄRD, SÅ GRYM, ATT RÅDGIVARNA INTE KLARADE AV DEN, OCH EN EFTER EN BEGICK DE **SJÄLVMORD...** OCH SALOMON BESLUTADE, GANSKA FÖRSTÅNDIGT, ATT HAN TROTS ALLT KLARADE SIG UTMÄRKT UTAN SANNINGEN...

HAN LÄSTE ALDRIG BOKEN, TVÄRTOM LANDSFÖRVISADE HAN DEN STACKARS USKEBASI, SOM FLYDDE PÅ RYGGEN AV EN HARE...

EN HARE?

JUST DET... ETT SYMBOLISKT DJUR SOM ÄR GANSKA VANLIGT I DEN ORIENTALISKA MYTOLOGIN...

... DET STÅR FÖR MÅNEN, OCH ALLTSÅ NATTEN, MEN ÄVEN FRUKTBARHET OCH PÅNYTTFÖDELSE, TILL OCH MED ODÖDLIGHET... I VISSA KULTURER ÄR DET JÄMFÖRBART MED VÅRT OFFERLAMM, I ANDRA ÄR DET ETT ODJUR, RENT AV FÖLJESLAGARE TILL HELVETESGUDINNAN HEKATE, SOM UPPFANN HÄXKONSTEN OCH...

NU RÄCKER DET!

VI SLÖSAR BARA TID PÅ DE HÄR DUMHETERNA!

**JAG TRODDE DU HADE EN LEDTRÅD TILL DEN JÄVELN
SOM DÖDADE JUSTINE!...**

?

**OCH ISTÄLLET SLÄPAR DU MED MIG HIT FÖR ATT
LYSSNA PÅ DEN HÄR OPERETTLORDENS SKRÄVLANDE!**

HAR JAG SLÄPAT HIT DIG?

**NEJ, DET STÄMMER, JAG KOM FRIVILLIGT OCH JAG GÅR
FRIVILLIGT! ÅT HELVETE MED ER!**

JA, DET ÄR JU INTE MIN SAK, DYLAN...

**... MEN JAG TYCKER NI BORDE SKICKA EN STARK PROTEST
TILL BYRÅN SOM SKAFFAR FRAM ERT TJÄNSTEFOLK! JAG
VÅGAR PÅSTÅ ATT SOM BETJÄNT VAR RENT AV DEN
ABSURDA JÄTTEMUSTACHEN TÄMLIGEN BÄTTRE!**

HALLÅ, DU DÄR!

?

HAR DU LITE PENGAR TILL EN SMÖRGÅS?

**ETT BIDRAG TILL DEN STACKARS NATTSAMURAJEN, ELLER
HUR?**

JAG SLÅR IHJÄL DIG, DITT AVSKUM!

**DU VALDE FEL PERSON VID FEL TILLFÄLLE,
SAMURAJSNYGGO!**

**OCH JAG BEHÖVER INTE DET DÄR SPETTET FÖR ATT
SPRÄTTA UPP DIG...**

... SOM DEN SMUTSIGA RÅTTA DU ÄR!

**VET DU HUR MÅNGA JAG HAR MASSAKRERAT MED MINA
BARA HÄNDER?**

VILL DU ATT JAG VISAR DIG MIG MIN METOD?

**SE HÄR... HÄR VID SIDAN AV BRÖSTBENET ÄR KÖTTET
MJUKT, MAN TAR SIG IGENOM DET SOM OM DET VAR
SMÖR...**

**... JAG STICKER IN FINGRARNAS OCH BRYTER TVÅ AV DINA
REVBEN... DET FEMTE OCH DET SJÄTTE RÄCKER... OCH
GENOM ÖPPNINGEN...**

**... TAR JAG TAG I HJÄRTAT OCH SLITER UT DET, MEDAN
DU FORTFARANDE LEVER!**

... HJÄRTAT...

... HJÄRTAT...

**... JAG HAR TRE SAKER ATT SÄGA DIG. NUMMER ETT: TA
NER FÖTTERNA FRÅN SKRIVBORDET.**

MEN DU DÅ?

DET ÄR FÖR DIN SKULL JAG SÄGER DET, GRABBen: OM ÖVERINTENDENTEN KOMMER IN, ARRESTERAR HAN DIG FÖR FÖRGRIPELSE MOT TJÄNSTEMAN, OCH OM JENKINS KOMMER IN... HUR SKULLE DET SE UT FÖR MIG?

OK, OK.

NUMMER TVÅ: RÄTTSLÄKAREN HAR SLAGIT TILL IGEN, OCH KOMMIT FRAM TILL ATT ÄVEN HARRY SINGER BEGICK SJÄLVMORD.

VA SA DU?

LUGN...

... VI TAR DETALJERNA SEN, NU ÄR DET DAGS FÖR NUMMER TRE, SOM ÄR DEN ALLRA VIKTIGASTE...

?

... JO, GRABBen, TA DET INTE PERSONLIGT, MEN NÄSTA GÅNG DU RINGER FÖR ATT RAPPORTERA OM ETT DÖDSFALL OCH SEN INTE STANNAR PÅ PLATSEN...

... **KOMMER JAG KASTA DIG I FÄNGELSE OCH SLÄNGA BORT NYCKELN!**

EHM... DET VERKAR SOM ATT DU ÄR LITE NERE, KOMMISSARIEN...

MINST SAGT.

TRE KONSTIGA SJÄLVMORD PÅ RAKEN, OCH ALLA KÄNDE VARANDRA. DET ÄR FÖR MYCKET FÖR EN STACKARS FANTASILÖS POLIS SOM NÄRMAR SIG PENSIONEN...

TRE?

VAD MENAR DU MED **"TRE SJÄLVMORD"**? DET ÄR TVÅ DÖDA, JUSTINE OCH HENNES PAPPA!

JOVISST, MEN DU VET HUR DET ÄR. VI PÅ SCOTLAND YARD ÄR INTE SÅ DUKTIGA PÅ ATT SLÄNGA FRAM ANKLAGELSER MOT FÖRSTA, BÄSTA LEGOSOLDAT VI TRÄFFAR PÅ, MEN SOM KOMPENSATION UNDERSÖKER VI OFFRENS BEKANTSKAPER... OCH PÅ SÅ SÄTT HAR VI UPPTÄCKT ATT EN VÄN TILL DE AVLIDNA BEGICK SJÄLVMORD FÖR NÅGRA VECKOR SEN.

EN VISS ROY ZABRINSKY. RINGER DET NÅGRA KLOCKOR?

JÄ... HAN VAR VÄN TILL MIG OCKSÅ, EN GÅNG I TIDEN...

HAN VAR MED I GÄNGET FRÅN GYMNASIET...

JAG KAN INTE TRO DET... HAR HAN OCKSÅ BEGÅTT SJÄLVMORD?!

PRECIS... SNART ÄR DET DIN TUR, GAMLE GOSSE!

URSÄKTA DET DÅLIGA SKÄMTET. FÖR ATT GOTTGÖRA DIG
BJUDER JAG PÅ EN KAFFE TILL.

PÅ ZABRINSKY HAR VI INTE HITTAT NÅT SÄRKILT...
LIKADANT MED DE BÅDA SINGERS... HAN VAR LÄRARE,
LEVDE ETT LUGNT LIV... DET ENDA ÄR ATT HAN RESTE TILL
ROM FÖR CIRKA EN MÅNAD SEN...

... OCH KOM TILLBAKA MED EN MYSTISK, ITALIENSK VÄN.
MYSTISK?

TJA, HAN SKRÖT OM HONOM FÖR ALLA HAN KÄNDE, SA ATT
DET VAR ETT GENI, ETT UNDER AV VISHET... MEN INGEN
FICK TRÄFFA HONOM.

SÄG ATT ALLT GÅR BRA, JOE... SÄG MIG ATT LIVET ÄR
VACKERT...

FÖR DEN HÄR TYPEN TALADE BARA ITALIENSKA!
ITALIENSKA...

RINGER DET NÅN KLOCKA?

KANSKE. BERÄTTA FÄRDIGT.

ÅH, DET FINNS INTE SÅ MYCKET MER ATT SÄGA...

"... EN VACKER MORGON HÖRDE GRANNARNA ZABRINSKY
SKRIKA OCH GRÅTA..."

"... OCH NÄR DE GICK IN OCH HITTADE HONOM... UHM, DET
RÄCKER SÅ..."

SLUT.

MMM...

... ROY PRATADE ITALIENSKA FLYTANDE... JUSTINE OCH
HENNES PAPPA OCKSÅ...

JAG VET, JAG HAR KOLLAT UPP DET...

... OCH PRECIS SOM DU GÖR JUST NU TÄNKTE JAG OCKSÅ
ATT ALLA TRE, INTE BARA ZABRINSKY, HADE ATT GÖRA
MED DEN MYSTISKA ITALIENAREN... MEN VAD SPELAR DET
FÖR ROLL?

FÖR NÅGRA SJÄLVMORD, HAR JAG REDAN LÅTIT
UTREDNINGEN PÅGÅ FÖR LÄNGE.

TEKNISKT SETT KANSKE DE ÄR SJÄLVMORD...

... MEN DET LIGGER NÅT I BAKGRUNDEN, BLOCH... OCH NU,
OM DU URSÄKTAR, SKA JAG TRÄFFA EN PERSON SOM
KANSKE VET VAD...

VET VADDÅ?

MÖRDARENS NAMN.

URSÄKTA, KOMMISSARIEN, DE SÖKER ER PÅ KONTORET. DE BEHÖVER ER SIGNATUR FÖR ATT KUNNA PROTOKOLLFÖRA NÅGRA RAPPORTER OCH...

OK, OK ...

VAD TYCKER DU OM SJÄLVMORD, JENKINS?

ATT DET ÄR ETT BROTT, KOMMISSARIEN.

STRAFFBART MED FÄNGELSE I SEX MÅNADER UPP TILL TVÅ ÅR... MEN NATURLIGTVIS MÅSTE MAN TA VISS HÄNSYN, OCKSÅ FÖR ATT JAG ANTAR ATT DET INTE SKULLE VARA SÅ TREVLIGT FÖR CELLKAMRATERNA MED EN DÖD PERSON BREDVID...

TRAFIKPOLISEN? MEN VARFÖR VILL HAN ALLTID SKICKA TILLBAKS MIG TILL TRAFIKEN?...

GOD DAG, DYLAN DOG.

NI VERKAR INTE FÖRVÅNAD ÖVER ATT SE MIG, FRU ELLINGTON.

DET ÄR JAG INTE.

VI UMGICKS BÅDA TVÅ MED SINGERS, OCH PÅ GRUND AV OMSTÄNDIGHETERNA VISSTE JAG ATT DU FÖRR ELLER SENARE SKULLE KOMMA IHÅG MIG...

... OCH ATT DU DÅ SKULLE FÖRSTÅ ATT KVINNAN I TELEFONEN IGÅR KVÄLL VAR JAG.

KOM IN.

JA, DYLAN, DET ÄR PRECIS VAD DET SER UT SOM...

... EN HELGEDOM... ETT TEMPEL FÖR MINA DÖDA...

MIN MAKE, MINA TVÅ SÖNER SOM OMKOM I EN OLYCKA, MIN FAR, MIN MOR, ALLA DE SOM JAG HAR KÄNT OCH SOM GÅTT BORT... SLAKTAREN NERE PÅ HÖRNET, REKTORN PÅ MIN SKOLA, MIN DOKTOR... JUSTINE... HARRY...

DÖDEN RYCKER DEM IFRÅN OSS, DYLAN, OCH VÄRLDEN GLÖMMER BORT DEM! DEN DÖDAR DEM EN GÅNG TILL!

MEN HÄR FINNS ETT HÖRN OCH ETT MINNE FÖR DEM ALLA! OCH SÅ LÄNGE JAG LEVER KOMMER DE ATT LEVA MED MIG!

HMM... ALLA DE HÄR LJUSEN... NI ÄR KATOLIK, ELLER HUR?... OCH ITALIENSKA... ELLINGTON VAR ER MAKES NAMN...

KATOLIK OCH ITALIENSKA. ÄN SEN DÅ?

JO, NI FÖRSTÅR, DET PÅGÅR EN UTREDNING OM DEN SENASTE TIDENS MYSTISKA SJÄLVMORD, OCH DET VERKAR

SOM ATT EN GEMENSAM NÄMNARE ÄR JUST ATT OFFREN KUNDE ITALIENSKA... DÄRFÖR VILLE JAG FRÅGA ER OM NI NÅGONSIN HÖRT TALAS OM...

MEN VAD ÄR DET DU SÄGER? VAD HAR DET HÄR MED SAKEN ATT GÖRA? LIVET ÄR EN LÅNG PLÅGA, DET ÄR DET ENDA SOM RÄKNAS! DET ÄR EN CANCER SOM FÖRTÄR OSS!

FÖRRUTTNELSEN ÄR VÅRT ÖDE! OCH VARJE LJUST ÖGONBLICK BETALAR VI MED LIDANDE OCH SKRÄCK!

MILDA MOCKASINER! HON ÄR HELGALEN!

ALLT ÄR ORÄTTFÄRDIGT! ALLT ÄR ORÄTTVIST! ALLT ÄR MONSTRUÖST!

... OCH JAG VILL... **JAG MÅSTE FÅ VETA VAD SOM ÄR MENINGEN MED ALL DENNA FASA...**

... JAG VILL... **JAG MÅSTE FRÅGA ... USKEBASI!**

FRU ELLINGTON... VET NI VEM USKEBASI ÄR?

JA...

... **MEN JAG KOMMER INTE ATT BERÄTTA FÖR DIG!**

NEJ, NEJ, NEJ! JAG SA INGET TILL LARRY HELLER!

?!

LARRY? HAR LARRY SHELTER VARIT HÄR?

JA... HAN GÅR OMKRING OCH STÄLLER EN MASSA FRÅGOR OM DE BÅDA SINGERS DÖD... IDIOT!

VAD TJÄNAR DET TILL ATT FRÅGA? INGEN KAN ÄNDÅ SVARA...

... INGEN, **UTOM USKEBASI!**

FRU ELLINGTON, DET ÄR VIKTIGT ATT NI...

INGET ÄR VIKTIGT, POJK! GÅ INTE OCH HOPPAS ATT JAG SKA TALA OM VAR USKEBASI ÄR, INTE FÖRRÄN HAN HAR AVSLÖJAT SANNINGEN FÖR MIG OCKSÅ!... OCH HUR SOM HELST SKULLE DU INTE FÖRSTÅ, DU SKULLE INTE LYCKAS LÄSA SVARET! DET SA JAG TILL LARRY OCKSÅ!

?!

LÄSA?

MILDA MOCKASINER!

VART SKA DU? DET FINNS INGENSTANS ATT TA VÄGEN!

BARA DET INTE REDAN ÄR FÖR SENT!

BOKENS FÖRBANNELSE

FÖR SENT...

JAG KOM FÖR SENT, USKEBASI...

... JAG KUNDE LIKA GÄRNA HA DÖTT I AFRIKA, IHJÄLSLAGEN AV NÅN OROMO VARS FAMILJ JAG MASSAKRERAT...

... OCH ISTÄLLET KOM JAG TILLBAKS BARA FÖR ATT UPPTÄCKA ATT ALLT ÄR ÖVER...

JAG SKULLE KUNNA FRÅGA DIG VART MIN TID HAR TAGIT VÄGEN, USKEBASI... VART MINA DRÖMMAR TAGIT VÄGEN...

... MEN JAG ÄR EN SOLDAT, JAG FRÅGAR INTE SÅNA SAKER...

... JAG VET REDAN MENINGEN MED ALLT... DET ÄR BARA ATT DÖDA... ELLER DÖDAS...

BARA EN INGIVELSE... OCH EN HELT VANSINNIG SÅDAN FÖR DEN DELEN...

... ELLER, DET HOPPAS JAG I ALLA FALL!

DEN BORDE FORTFARANDE VARA DÄR, OM INTE...

HALLÅ DÄR! VART SKA DU?

TILL HARRY SINGERS LÄGENHET...

GÅR INTE. POLISEN SÄGER ATT INGEN FÅR GÅ IN DÄR.

OK, MEN JAG ÄR EN KOLLEGA TILL KOMMISSARIE BLOCH OCH...

VISST, VISST, IVÄG MED DIG, UNGE MAN!

RIGHT. JAG GER ER DET DUBBLA AV VAD DEN ANDRA GAV ER.

DET DUBBLA? DET KUNDE NI SAGT GENAST!...

... **MEN!** HUR KAN NI VETA ATT EN ANN...?!

TRE SEKUNDER FÖR ATT BERÄTTA VEM, HUR OCH NÄR. ETT...

TJUGO MINUTER SEN... EN LÅNG, BLOND KILLE, LITE PERVERST ANSIKTE ...

LARRY...

SEN DÅ.

HAN GAV MIG HUNDRA PUND FÖR ATT JAG SKULLE LÅTA HONOM HÄMTA EN SAK I GAMLINGENS LÄGENHET... MEN JAG HAR INGET MED SAKEN ATT GÖRA, SKJUT INTE, JAG BER ER!...

EN SAK... JA, JAG TROR JAG VET **VAD**...

... DU TALAR FÖR SVÅRT FÖR MIG, USKEBASI...

... JAG KAN KNAPPT NÅN ITALIENSKA...

... ORDLISTAN HJÄLPTE INTE MYCKET...

... MEN DET LILLA JAG FÖRSTOD ÄR REDAN FÖR MYCKET...
LUSTIGT... DET STÄMMER VERKLIGEN ATT SJÄLENS KVAL
ÄR MERA DÖDLIGA ÄN SVÄRDET...

JAG?

NEJ!

JAG DRAR SLUTSATSEN ATT NI ÄR TÄMLIGEN
ÅTERANSTÄLLD AV DYLAN. JAG HOPPAS ATT NI LÄRT ER
LÄXAN OCH ATT NI NU, RENT AV, VET ER PLATS.

DÅ SÅ, UNDERRÄTTA HONOM OM ATT JAG ÄR HÄR.

OK. JAG UNDERRÄTTAR ER ATT NI NYSS SLAGIT REKORD I
ATT GÅ PÅ NERVERNA: ALLIHOP PÅ FEMTON SEKUNDER!

PAH, JAG VISSTE VÄL ATT DET VAR HOPPLÖST ATT HOPPAS.
NI KAN OMÖJLIGEN LÄRA ER ATT UPPFÖRA ER SOM EN
RIKTIG BETJÄNT!

INGENTING ÄR OMÖJLIGT, BARA NI!

HUR SOM HELST SÅ UNDERRÄTTAR JAG HONOM INTE OM
ATT NI ÄR HÄR! ETT: FÖR ATT JAG INTE ÄR EN BETJÄNT.
TVÅ: FÖR ATT DYLAN INTE ÄR HÄR. TRE: FÖR ATT JAG INTE
ÄR EN BETJÄNT!

DET ÄR RENT AV TÄMLIGEN FÖRARGLIGT.

DET MÅ VARA FÖRARGLIGT, MEN SÅ ÄR DET! JAG HAR
FORTFARANDE INTE BESTÄMT VAD JAG SKA GÖRA NÄR JAG
BLIR STOR, MEN INTE BETJÄNT I ALLA FALL! KANSKE
LÄKARE, EFTERSOM JAG SKRIVER SOM EN KRATTA!

JAG SYFTADE PÅ DYLAN S FRÅNVARO... JAG KOM MED VISS
FÖRSENING IHÅG EN DETALJ OM USKEBASI...

USKEVEM?

DET SPELAR INGEN ROLL... DET VIKTIGA ÄR ATT VI
SNARAST MÖJLIGT MÅSTE HITTA ER CHEF, ANNARS
RISKERAR HAN ATT GÅ EN TÄMLIGEN OHYGGLIG DÖD TILL
MÖTES!

BAH, HAN GÖR KLOKT I ATT LETA EFTER EN NY ASSISTENT,
DÅ HAN FORTSÄTTER ATT UMGÅS MED MÄNNISKOR SOM...

EH... OHYGGLIG, SA NI? MER ÄN SJÄLVA LIVET?

”OHYGGLIG.”

LARRY...

GODE GUD...

LARRY...

DIN JÄVEL! OBEHAGLIG IN I DET SISTA... DU VÄNTADE INTE
ENS PÅ ATT JAG KUNDE KOMMA I TID OCH RÄDDA DIG!...

... OCH VILKET SÄTT ATT TA LIVET AV SIG SEN...
HERREGUD, HJÄRTAT... NU HAR DU DET VERKLIGEN INTE
LÄNGRE...

?!
ETT LJUD...

... DET KOM IFRÅN...

ETT ÖGONBLICK!... **USKEBASI!**...

... JA...

... OCH ...

... **HÄR!**

EN BOK...

... SÅ DET HÄR ÄR VEM DU ÄR, USKEBASI... RÄTTARE SAGT,
VAD DU ÄR... EN GAMMAL, GULNAD BOK.

... JAG SÅG DIG HEMMA HOS JUSTINE, OCH SEN HOS HARRY
SINGER... JAG SÅG DIG UTAN ATT SE DIG, OCH JAG
FÖRSTOD INTE...

... DÄRFÖR KUNDE DU DÖDA IGEN.

FÖRBANNAT!

HAREN...

NEJ!

?!
RÖR INTE BOKEN, GAMLE VÄN...

... ANNARS FRÅNTAR NI MIG NÖJET ATT KUNNA YTTRA DE

ÖDESDIGRA ORDEN: **PRECIS I RÄTTAN TID!**

PRECIS... UFF! INNAN... PUST... PRECIS INNAN **JAG** KOLADE
VIPPEN!

WELLS? GROUCHO? MILDA MOCKASINER, MEN VAD...?

DEN HÄR BOKEN ÄR RENT AV **EN MÖRDARE, DYLAN!**

JA...

... JAG VET. MEN NI... VARFÖR KOM NI HIT?

EN PLÖTSLIG ERINRAN. OCH EN INTUITION VÄRDIG ERT
"FEM OCH ETT HALVA SINNE".

ERA FRÅGOR OM USKEBASI VÄCKTE MIN NYFIKENHET, OCH
GENOM DEN GODE KOMMISSARIE BLOCH FICK JAG HÖRA
OM DE SENASTE DAGARNAS UNDERLIGA "SJÄLVMORD"...
SEN FÖLJDE JAG BARA MINA TANKARS FRIA
ASSOCIATIONER...

... PÅ SÅ VIS KOM JAG IHÅG ATT MAN PÅ 1500-TALET
HITTADE ETT MANUSKRIFT I SYRIEN, SOM TILLSKREVS
USKEBASI ...

DET FLYTTADES TILL ROM DÄR DET KOPIERADES TILL ITALIENSKA, I EN ENDA KOPIA, PÅ UPPDRAG AV CESARE BORGIA, EN HÄRSKARE MED EN MINST SAGT DISPUTABEL STIL. HAN LÄT IMPREGNERA SIDORNA MED **GIFT** OCH GAV BOKEN TILL SIN FIENDE, HERTIGEN AV URBINO

... SOM PÅ SÅ VIS SLUTADE SINA DAGAR PÅ ETT VANHEDRANDE VIS. GIFTET VAR... **ÄR** FAKTISKT ETT GIFTÄMNE SOM TAS UPP I BLODET GENOM HUDENS PORER. DET AGERAR PÅ NERVCELLERNA...

... OCH GER UPPHOV TILL EN KÄNSLA AV TOMHET OCH HOPPLÖSHET, SOM SEDAN LEDER TILL SJÄLVMORD. EN BAGATELL SOM VILKEN BIOKEMIST SOM HELST SKULLE KUNNA FRAMSTÄLLA IDAG, MEN SOM VAR TÄMLIGEN AVANCERAD MED DÅTIDENS MÅTT.

SOM TUR VAR VISSTE BLOCH ATT NI VAR HÄR.

JÄ, JAG RINGDE OCH FRÅGADE HONOM OM LARRY SHELTERS ADRESS... MANNEN SOM VAR MED MIG HOS ER, NI VET... BOKEN HAMNADE HOS HONOM...

JASÅ. DEN DÄR OVÄRDIGA TYPEN... MEN DET HUMANA MEDLIDANDE JAG KÄNNER GENTEMOT MINA LIKAR, TVINGAR MIG ATT FRÅGA HUR DET STÅR TILL MED HONOM. HAN ÄR...

JAHA, EFTERSOM DET VERKAR SOM ATT NI HAR ATT STÅ I ETT TAG TILL TAR JAG MIG ETT FOTBAD... RÄTTARE SAGT, ETT HÅLBAD: JAG HAR BARA EN LÄTT HUVUDVÄRK. OM NI SÖKER MIG ÄR JAG I...

... BAD... RUMMET...

... MEN HUR KAN ETT FEMHUNDRA ÅR GAMMALT GIFT FORTFARANDE VARA AKTIVT?

EN TÄMLIGEN RÄTTMÄTIG INVÄNDNING.

GODDAG! TROR NI PÅ KÄRLEK VID FÖRSTA ÖGONKASTET? ANNARS KAN VI SLÄCKA LJUSET, INGA PROBLEM!

?!

GIFTÄMNA BORDE HA DUNSTAT BORT...

... OCH BLIVIT TÄMLIGEN OVERKSAMMA, MEN SÅ HAR INTE SKETT. KANSKE FÖR ATT BOKEN FÖRVARADES I EN FUKTIG MILJÖ... HUR SOM HELST FINNS DET INGEN ANNAN FÖRKLARING TILL JUSTINE OCH HARRY SINGERS, OCH LARRY SHELTERS DÖD...

INTE?...

... NI GLÖMMER... "SANNINGEN"...

ÅH, SANNINGEN!... DEN SOM SÄGER ATT DET FINNS EN SÅDAN LJUGER!

NI VET MYCKET VÄL VAD JAG MENADE, WELLS.

VISST, VISST...

... BOKENS INNEHÅLL... USKEBASIS SVAR... DET GRYMMA, OUTHÄRDLIGA AVSLÖJANDET AV LIVETS MENING... ELLER DESS ICKE-MENING...

UHM... JAG, FÖR MIN DEL, GAMLE VÄN, KOMMER INTE ATT LÄSA DET SVARET... INTE ENS MED HANDSKAR! OCH NI FÅR GÄRNA KALLA MIG YNKRYGG, OM NI SÅ VILL.

VERKLIGEN INTE.

LIVET ÄR MYCKET VACKERT, FÖR ATT INTE TALA OM RESTEN!

... I SÅ FALL ÄR JAG OCKSÅ EN STOR YNKRYGG... MEN DET LIGGER KANSKE NÅT ANNAT BAKOM ÄNDÅ, UTÖVER GIFTET...

... ANNARS HITTAR JAG INGEN FÖRKLARING TILL MINA MARDRÖMMAR OM HAREN...

!

... OCH TOMHETSKÄNSLAN JAG FICK AV ATT BARA VARA NÄRA BOKEN, UTAN ATT RÖRA DEN...

TALAR NI KANSKE OM EN ONDSKEFULL AURA? VARFÖR INTE?... MEN DET ÄR BARA ÄNNU EN ANLEDNING TILL ATT **BRÄNNA DEN...**

... VILKET JAG RENT AV SKA GÖRA SNARAST MÖJLIGT!

JA... JA, DET ÄR BÄST... TA BORT DEN, FÖRSTÖR DEN...

... FÅ DEN ATT **FÖRSVINNA!**

EN BOK?!

MED TANKE PÅ VÄSKAN HADE JAG HOPPATS PÅ NÅT BÄTTRE... MEN DEN VERKAR GAMMAL, NÅGRA PUND SKA JAG NOG KUNNA FÅ FÖR DEN...

... KANSKE TILL OCH MED TILLRÄCKLIGT FÖR ATT LAGA TÄNDERNA!

JÄKLA GALNING! VISSA MÄNNISKOR BORDE FÖRBJUDAS ATT VARA UTE OM NATTEN!

MEN OM JAG STÖTER PÅ HONOM IGEN SKA JAG MINSANN LÄRA HONOM ATT UPPFÖRA SIG!

EN BOK... HA, JAG HAR TILL OCH MED FÅTT LUST ATT LÄSA DEN...

... HAR ALDRIG LÄST NÅN INNAN, MEN MAN KAN JU ALLTID BÖRJA...

... DET KOMMER ATT SLUTA MED ATT JAG BLIR EN LÄRD MAN, TÄNK DET DU... EN SOM FÖRSTÅR SIG PÅ MENINGEN MED LIVET...

..."MENINGEN MED LIVET"! ATTANS, JAG TALAR REDAN SOM EN PROFESSOR!

FÖRSVINNA, JAVISST! PRECIS SOM SALOMON DRIVER VI ÄNNU EN GÅNG IVÄG USKEBASI OCH HANS SVAR! OCH LÄRDOMEN ÄR ATT ALDRIG FRÅGA SIG VAD SOM ÄR...

... **MENINGEN MED LIVET! HA! HA! HA!**

SLUT

Bilaga 2. Onomatopoesier

Wow! = Vov!

Kái Kaì = Ynk Ynk

Driin = Riing

Tác = Klick

Click = Klick

Tump = tump och duns

Frrrrrrr = Frssshh

Slam = Slam

Braaap = Braaap

Aaaaaaaaaahhh = Aaaaaaaaaahh

Nooooooooo = Nneeeeeeej

Sbam = Slam

Uaaarg = Riing

Crak = Knak

Crash = Krasch

Crunch = Crunch

Craash = Kraasch